

Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılabilirliği Hâllerin Tek Ortaklı Şirketlerdeki Görünümü^(*)

The Outlook of Situations Where the Corporate Veil Can Be Lifted in Single Member Companies

Celile Çağla ÇATAKLI

Hâkim

İpsala Adliyesi

Anahtar Kelimeler

Sermaye Şirketleri,
Tüzel Kişilik
Perdesinin
Kaldırılması,
Öz Kaynak Yetersizliği,
Malvarlıklarının ve
Alanların Birbirine
Karışması,
Yabancı Yönetim,
Tek Ortaklı Şirket.

Keywords

Capital Companies,
Lifting the Corporate
Veil,
Undercapitalization,
Commingling of
Assets,
Foreign Legal Entity,
Single Member
Company.

Öz

Sermaye şirketlerinde ortakların sınırlı sorumluluğu ve tüzel kişiliğin getirdiği ayrılık ilkesi, şirketi oluşturan ortaklar tarafından kötüye kullanılabilir. Dürüstlük kuralına aykırılık oluşturan bu gibi durumlarda tüzel kişiyi oluşturan ortakların sorumluluğuna gidilebilmesi için uygulamada tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolu ortaya çıkmıştır. İstisnai olarak uygulanan bu yolun söz konusu olabileceği hâller gerek yabancı öğretide gerekse Türk öğretisinde incelenmiştir. Ülkemizde öğretide ve yargı kararlarında öz kaynak yetersizliği, malvarlıklarının veya alanların birbirine karışması ve yabancı yönetim olmak üzere başlıca üç sebep üzerinde durulmaktadır. Bununla birlikte 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) yürürlüğe girmesiyle beraber ticari hayatta yaygınlaşmaya başlayan tek ortaklı sermaye şirketlerinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusu ayrı bir öneme sahip olmuştur. Çalışmamızda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının söz konusu olabileceği üç hâl tek ortaklı şirketler çerçevesinde incelenmiştir.

Abstract

In capital companies, the limited liability of the shareholders and the principle of the separate legal entity brought by the legal entity can be abused by the shareholders forming the company. In such cases, which violate the good faith, the method of lifting the corporate veil has emerged in practice to hold the shareholders of the legal entity responsible. The situations in which this method, which is applied exceptionally, can be considered, have been studied in both foreign and Turkish doctrine. In our country, three main legal bases are emphasized in the doctrine and judicial decisions: undercapitalization, commingling of assets and foreign legal entity. Additionally, with the entry into force of the Turkish Commercial Code No. 6102, the issue of lifting the corporate veil in single member capital companies, which has become widespread in commercial life, has become of particular importance. In our study, three situations in which the corporate veil can be lifted were examined within the context of single member companies.

(*) Araştırma Makalesi.

Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 16.09.2023, Kabul Tarihi: 02.05.2024.

GİRİŞ

Tek ortaklı şirkette ayrılık ve sınırlı sorumluluk ilkelerinin arkasına saklanan ortağın, şirketi bir perde olarak kullanması ve alacaklıları zarara uğratması mümkündür. Dürüstlük kuralına aykırı olan böyle bir durumda ortağın sorumluluğuna gidilebileceği kabul edilmiştir. Bu durum, öğreti ve uygulamada “tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” olarak adlandırılmıştır. Başka bir ifadeyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, ortaktan ayrı bir kişiliği ve malvarlığı olan şirketin borçlarından dolayı ortağın sorumlu tutulabilmesini sağlayan, öğreti ve yargısal içtihatlarla ortaya çıkan ve istisnai şekilde uygulama alanı bulan alternatif bir yoldur. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, tek ortaklı şirkete münhasır bir uygulama olmasa da kötüye kullanıma elverişli yapısı nedeniyle tek ortaklı şirket bakımından önem arz etmektedir.

Sermaye şirketlerinin genel ilkelerine istisna teşkil eden tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolu, öğreti ve uygulamada tartışmalara neden olmuş; bu yola başvurabilecek hâller bakımından görüş birliği de sağlanamamıştır. Ancak ülkemizde gerek öğreti tarafından gerek Yargıtay tarafından öz kaynak yetersizliği, malvarlıklarının veya alanların birbirine karışması ve yabancı yönetim olmak üzere üç hâlde tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilirliği kabul edilmektedir.

Çalışmanın ilk kısmında tek ortaklı şirketlerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması meselesi incelenmiş ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamasında güncel gelişmeler ele alınmıştır. İkinci kısımda ise tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilebilecek üç durum tek ortaklı şirketler bakımından ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Çalışmada özellikle sermaye şirketleri bakımından bir inceleme yapıldığı için kavram birliğini sağlamak amacıyla “ortak” kavramı, anonim şirketlerde “pay sahibi” kavramını da kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

I. TEK ORTAKLI ŞİRKETLER VE TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

A. Tek Ortaklı Şirket Kavramı ve Tek Ortaklı Şirketlerin Ortaya Çıkışı

Tek ortaklı şirket, bir gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulan ya da kuruluşun sonra bütün payların bir kişinin elinde toplanması yoluyla ortaya çıkan¹ tüzel kişiliği haiz şirketlerdir². Belirtilmesi gerekir ki her ne kadar tek ortak, bir tüzel kişi olabilirse de şirketin kendisi olamaz³. “Ortaksız şirket”⁴ olarak da ifade edilen böyle bir durum, şirketin tek ortağı kendisi olacak şekilde paylarını iktisap edemeyeceğine ilişkin hükümler gereğince olanaklı değildir. Bu kural, anonim şirketlerde TTK’nin 338’inci maddesinin 3’üncü fıkrasında ve limited şirketlerde ise 574’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasında düzenlenmiştir.

¹ Birden fazla ortağı olan şirket, kuruluş aşamasından sonra pay devri, miras, birleşme gibi nedenlerle tek ortaklı hâle gelebilir. Tek ortaklı sermaye şirketlerinin meydana geldiği hâllere ilişkin ayrıca bkz. TEKİNALP, Ünal: *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020 (Yeni Hukuk), N. 7-07 vd.

² ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal: “Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2007, Cilt 24, Sayı 1, s. 165; EROĞLU, Muzaffer: “Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirketler”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2008, Cilt 6, Sayı 64, s. 1253; OKAN, Neval: “Avrupa Birliği’nde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar (Single-Member Private Limited Companies)”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2002, Sayı 1, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, s. 515; AYDOĞAN, Fatih: *Tek Kişi Ortaklığı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012 (Tek Kişi), s. 14 vd. Ayrıca bkz. ÇEVİK, Kemal: “Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket/Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme”, *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, s. 37 vd.; ATABEK, Reşat: “Tek Ortaklı Şirket”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 1987, Cilt 14, Sayı 1, s. 23 vd.; SAYIN, Hediye: *Tek Kişili Ortaklık*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2008, s. 7 vd.; AYAN, Özge: “Tek Kişilik Şirketlerin Uygulamaya Yansımaları”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 23, Sayı 3, s. 25 vd.; YARAR, Ali İhsan: *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tek Kişilik Şirket*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019, s. 1 vd.; FASTRICH, Lorenz: “Tek Ortaklı Anonim Şirketler ve Alman Hisse Hukukunda Yeni Gelişmeler”, *Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Sermaye Şirketleri Reformu (Seminer: 07.06.2007)*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2007, s. 21 vd.; TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 7-01 vd.

³ Ancak payların bir kısmının anonim şirketin bir kısmının tek ortağın elinde bulunması mümkündür. Böyle bir durumda da şirket, iktisap ettiği paylar nedeniyle ortak sıfatını kazanamayacağı için tek ortaklı şirket söz konusudur. Bkz. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 7-04 ve 7.05.

⁴ GÖGER, Yunus Emre: *Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 181. Konu hakkında ayrıca bkz. PULAŞLI, Hasan: *Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I*, 4. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2022, § 27, N. 17 vd.; AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 139 vd.

Günümüzde birçok ülke tarafından kabul edilen tek ortaklı şirketin ortaya çıkış nedeni, küreselleşmenin getirisi olarak uluslararası rekabettir⁵. Nitekim ülkeler, söz konusu rekabet sebebiyle yabancı yatırımcıları teşvik edebilmek için şirketlerin kuruluşundaki işlemleri kolaylaştırmaya yönelik kanuni düzenlemelere ihtiyaç duymuştur⁶. Bu açıdan tek ortaklı şirketler, en temelde, piyasanın hukuk sistemini zorlamasının bir ürünü olup gerçek kişi tacirin sorumluluğunun sınırlandırılmasına ilişkin gereksinime hizmet etmektedir⁷. Şirketin tek kişiden oluşabilmesi, girişimciliği teşvik ettiği gibi şirketin kuruluşunda *saman adam*⁸ zorunluluğunu ortadan kaldırmakta ve şirketin yönetiminde kolaylık sağlamaktadır⁹.

TTK'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte ülkemizde gerek anonim gerek limited şirketlerin tek ortaklı oluşması mümkün hâle gelmiştir¹⁰. Bununla birlikte kolektif ve komandit şirketler ile kooperatiflerin, mevcut düzenlemeler gereğince tek ortaklı olması olanaklı değildir¹¹. Bu noktada dikkat edilmelidir ki tek ortaklı şirket, ayrı bir şirket türü olmayıp anonim ya da limited şirketin tek ortağının olmasını ifade etmektedir¹².

Anonim şirketlerin tek pay sahibiyle kurulmasına izin veren TTK'nin 338'inci maddesinin gerekçesinde bu durumun küresel bir ihtiyaç olduğuna, sanıldığı gibi aksine birden fazla pay sahibi bulunan şirkete göre kötüye kullanıma açık olmadığına, şirketin hileli bir şekilde kurulmasını önleyerek hukuki dürüstlüğe ve gerçekliğe uygun olduğuna, tek pay sahipli anonim şirketin de binlerce personelinin veya kalabalık bir yönetim kurulunun bulunabileceğine, kurumsallaşmaya yardımcı olabileceğine, böyle bir imkânın aile şirketlerini dağılmaktan kurtarabileceğine ve son olarak vakıf işletmeciliğini kolaylaştırabileceğine dikkat çekilmiştir¹³.

Limited şirketlere ilişkin TTK'nin 573'üncü maddesinin gerekçesinde de hem önemli bir gereksinime cevap vermek hem Avrupa Ekonomik Topluluğunun 89/667 sayılı Yönergesi¹⁴ kapsamında Avrupa Birliği hukuku ile uyum sağlamak¹⁵ hem de görünüşte birden fazla kişiyle kurulan limited şirketlerin kötüye kullanımlarına engel olmak amacıyla tek kişilik limited şirketlerin yasal olarak kabul edildiği açıklanmıştır. Gerekçede aynı zamanda tek kişilik limited şirketlerin "*perdeyi kaldırma kuramının uygulanmasına da yardım edeceği*" belirtilmiştir.

B. Tek Ortaklı Şirketlere Getirilen Eleştiriler

Ekonomik hayatta "saman adamlara" başvurulduğu durumlarda fiiliyatta zaten var olan tek ortaklı şirket, hukuk düzenlerince de tanınmak zorunda kalmıştır. Ancak ticari hayattaki ihtiyaca ve özellikle

⁵ ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 164; GÖGER, s. 172-173; JACINTO, Joaquin B.: "Beyond the Veil, Inc.: Assessing the Viability of the One Person Corporation as Tool for Estate Planning", *Philippine Law Journal*, 2022, Cilt 95, Sayı 2, s. 430.

⁶ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 6-07; GÜRBÜZ USLU, Aslı E.: "Considerations on the Economic Effect of the New Turkish Commercial Code Provisions Regarding Single Member Companies", *European Journal of Law and Economics*, 2016, Cilt 42, Sayı 1, s. 33.

⁷ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 6-01. Ayrıca bkz. HIRSCH, Ernst: *Ticaret Hukuku Dersleri*, 3. Baskı, Hak Kitabevi, İstanbul, 1948, s. 199-200; ATABEK, s. 25; ÇEVİK, s. 52; ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 176 vd.; EROĞLU, s. 1259; AYAN, s. 32-33.

⁸ Şirketlerin birden fazla kişi ile kurulmasına ilişkin kanuni zorunluluklar, yalnızca görünüşte ortak olan kişilerin varlığına yol açmış ve öğretide bu tür ortaklar "saman adam" olarak adlandırılmıştır. Bkz. ÇAMOĞLU, Ersin: *Limited Ortağın Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Aktif Korunması (1969 Tarihli Teksirinden Tıpkı Basım)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022 (Alacaklıların Korunması), s. 103-104; PULAŞLI, § 30, N. 21; SAYIN, s. 61 vd. Ayrıca bkz. KIRCA, İsmail / ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal / MANAVGAT, Çağlar: *Anonim Şirketler Hukuku, Cilt 1*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013, s. 287; TEKİL, Fahiman: *Anonim Şirketler Hukuku*, 2. Baskı, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998, s. 88. Öğretide saman adamlarla oluşturulan şirketler "iğreti ortaklık" olarak ifade edilmiştir. Bkz. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 1-02 vd.

⁹ FASTRICH, s. 24-25. Tek ortaklı şirketlerin avantajları hakkında ayrıca bkz. AYAN, s. 30 vd.; FASTRICH, s. 28-29.

¹⁰ Bkz. anonim şirketler için TTK m. 338/1-2, 371/6, 408/3; limited şirketler için TTK m. 573, 574/2, 616/3, 629/2.

¹¹ Bkz. TTK m. 211 ve 304. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m. 2 (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmî Gazete).

¹² TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 1-01 ve N. 8-04; SAYIN, s. 16, dn. 66.

¹³ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayı No: 96. (<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2>, ET: 10.09.2023). Ayrıca bkz. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 8-07.

¹⁴ Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on Single-Member Private Limited-Liability Companies. Ancak bu Yönerge 2019/102/EC sayılı Yönerge ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁵ Tek pay sahipli anonim şirketlere ilişkin benzer yönde bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayı No: 96, TTK'nin genel gerekçesi, N. 120.

uluslararası rekabet ortamına uyum sağlama amacına uygun olsa da hukuki anlamda birçok dezavantaj yaratması endişesiyle tek ortaklı şirket fikri öğretilerde eleştirilmiştir. Öğretilerde belirtilen endişe ve eleştirilerin kısaca incelenmesini, tek ortaklı şirketlerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının önemini anlamak bakımından faydalı görmekteyiz.

Tek ortaklı şirketlere getirilen eleştirilerden ilki, bu tür bir şirketin geleneksel şirket fikriyle bağdaşmamasına yöneliktir¹⁶. Nitekim klasik anlamıyla şirket, kişi birliğini beraberinde getirmekte ve şirket sözleşmesi de neticede bir “sözleşme” olduğu için birden fazla kişinin arasında akdedilmektedir¹⁷. Bununla birlikte tek ortaklı şirket, klasik anlamda şirketin unsurları arasında yer alan ortak amaç ve ortakların şirketin amacı doğrultusunda çaba göstermesini ifade eden *affectio societatis* unsurlarıyla da bağdaşmamaktadır¹⁸. Ancak klasik şirket teorisine ilişkin görüş, bugün gelinen noktada, tabiri caizse, eskimeye başlamış ve öğretilerdeki çoğunluk tarafından tek ortaklı şirketin varlığının hukuk teorisi bakımından olanaklı olduğu kabul edilmiştir¹⁹.

Tek ortaklı şirketler konusunda öğretilerde belirtilen ikinci bir eleştiri de tek kişi ile şirketin malvarlığını birbirinden ayıran mal ayrılığı ilkesinin uygulanmasının güçlüğüdür²⁰. Bu eleştiriye göre bir kişinin, farklı statülere sahip ve birbirinden bağımsız malvarlığının olması mümkün değildir²¹. Ancak bu eleştiri de tek ortaklı şirket ile ortağın birbirinden ayrı kişiler olması dikkate alındığında, kısmen temelsiz kalmaktadır²².

Üçüncü bir eleştiri ise tek kişi şirketlerin ticaret unvanında yer alan “şirket” ibaresinin üçüncü kişileri yanıltabilecek nitelikte olmasıdır²³. Her ne kadar sınırlı sorumluluk ilkesi söz konusu olsa da ticari faaliyetlerin bir şirket çatısı altında toplanmasının üçüncü kişiler nezdinde olumlu bir etkisinin bulunduğu belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu eleştiri haklı gözükse de şirketin tek kişiden oluştuğu hususunda kamuyu aydınlatmaya yönelik TTK’de yer alan düzenlemeler²⁴, üçüncü kişilerin zarar görmesini engelleyebilecek niteliktedir²⁵. Ancak yine de TTK’nin söz konusu düzenlemeleri yeterli görülmemelidir. Öğretilerde bizim de katıldığımız görüşe göre ticaret unvanında şirketin tek kişiden oluştuğunun belirtilmesi²⁶ veya şirketin yaptığı hukuki işlemlerde ticaret unvanının yanında tek ortaklı olduğuna ilişkin bir ibareye yer vermesi kanuni bir zorunluluk olarak düzenlenmelidir²⁷.

Tek kişiden oluşan bir şirketin kötüye kullanma aracı olabilmesi de öğretilerde dile getirilen başka bir eleştiridir²⁸. Nitekim tek kişinin birden fazla kişiye göre hata yapma olasılığının daha yüksek olması, tek ortaklı şirkette şirket içi denetimin güç olması²⁹ ve yalnızca tek kişinin cezai ve hukuki sorumluluğuna gidilebilmesi, bu yapının kötüye kullanılmasının önünü açmakta ve alacaklılar nezdinde gü-

¹⁶ HIRSCH, s. 199; ATABEK, s. 26; ÇEVİK, s. 51 vd.; ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 165 vd.

¹⁷ ÇEVİK, s. 51; ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 98. Ayrıca bkz. ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 172 vd.

¹⁸ ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 175-176.

¹⁹ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 4-03; AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 44-46. Ayrıca bkz. TTK’nin 338’inci maddesinin gerekçesi (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayı No: 96).

²⁰ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 5-01; ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 165; EROĞLU, s. 1260; AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 55; GÜRBÜZ USLU, s. 34.

²¹ ATABEK, s. 26; AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 55.

²² AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 55, dn. 172.

²³ AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 48.

²⁴ Bkz. TTK m. 338/2 ve 574/2.

²⁵ YARAR, s. 30.

²⁶ Aksi yönde bkz. AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 199. Yazara göre ticaret unvanı açısından böyle bir zorunluluğun öngörülmesi, şirketin kolaylıkla çok ortaklı hâle gelebileceği göz önünde bulundurulduğunda her defasında esas sözleşmede değişikliğe gidilmesine sebep olup unvanın devamlılığı ile de bağdaşmaz. Dahası, ticaret unvanında şirketin tek ortaklı olduğuna ilişkin bir ibarenin yer alması, üçüncü kişilerde bu ortağın şirket borçlarından dolayı sorumlu olduğu izlenimi uyandırabilir. Bu nedenle yazara göre, şirketin tek ortaklı olduğunun sicil kayıtlarında belirtilmesi üçüncü kişilerin korunması için yeterlidir.

²⁷ ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 212; GÜRBÜZ USLU, s. 38.

²⁸ AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 56; FASTERICH, s. 29-30.

²⁹ FASTERICH, s. 31.

vensizlik yaratmaktadır³⁰. Bu açıdan tek ortaklı şirketlere yönelik benzer bir eleştiri de tek ortağın, şirketin tek yöneticisi ve temsilcisi sıfatını haiz olması nedeniyle şirket üzerinde tam hâkimiyetinin bulunmasının kolaylıkla kötüye kullanılabilirliği ifade edilmektedir³¹.

Son olarak öğretilerde ifade edilen diğer bir endişe, şirketler topluluğuna ilişkindir. Şirketler topluluğunu oluşturan şirketlerin çoğunlukla tek ortaklı olması, zincirleme şirketler topluluğu ortaya çıkararak birden fazla şirketin kötüye kullanımına imkân tanıyacak olması sebebiyle alacaklıların zarara uğrama riskini artırmakta ve bu nedenle öğretilerde eleştirilmektedir³².

C. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasının Tek Ortaklı Şirketler Bakımından Önemi

Öncelikle belirtilmesi gerekir ki tek ortaklı şirketlerde de ana kural, ayrılık ilkesidir. Ancak birçok durumda tüzel kişinin iradesi ile tüzel kişiyi yöneten tek ortağın iradesini birbirinden ayırmak zordur³³. Dolayısıyla tek ortaklı şirketle hukuki ilişkiye giren üçüncü kişilerin şirketin yapısı gereği meydana gelebilecek risklere karşı korunması önem arz etmektedir. Nitekim tek ortaklı şirket, çok ortaklı şirkete kıyasla, kötüye kullanıma müsait bir yapıya sahiptir³⁴. Buna karşın TTK düzenlemelerinde tek ortaklı şirkete ilişkin koruyucu ek önlemlere yeterince yer verilmediği görülmektedir³⁵. Örneğin tek ortaklı şirketlerde özel bir sorumluluk hâli düzenlenmemiş olup TTK'nin 549'uncu maddesinden itibaren düzenlenen hukuki sorumluluk hükümleri, tek ortaklı şirketlerde de çok ortaklı şirketlerle aynı şekilde uygulama alanı bulmaktadır³⁶. Bu açıdan kanun hükümlerinin yeterince koruma sağlayamadığı durumlarda kötü niyetli davranışlar karşısında alacaklıların korunması ancak öğretide ve uygulamayla gelişen tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gibi alternatif yollarla sağlanabilir³⁷.

Ayrılık ilkesinin kolayca yok sayılabildiği, kötüye kullanıma elverişli olan tek ortaktan oluşan bir yapının, herkes tarafından hukuka uygun ve iyi niyetli şekilde kullanılacağını düşünmek iyimser bir temenniden öteye gidemez³⁸. Ülkemizde yeni kurulan anonim ve limited şirketlerin büyük çoğunluğunun³⁹ tek ortaklı şekilde kurulduğu dikkate alındığında konunun önemi daha iyi şekilde anlaşılmaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin kanuni düzenleme bulunmadığına göre öğretilerde de belirtildiği üzere tek ortaklı şirketlerde kötüye kullanımların önüne geçebilmek amacıyla bu bağlamda temel ilkelerin oluşturulması, başta Yargıtay olmak üzere mahkemelere düşmektedir⁴⁰.

Tek ortaklı şirketin Avrupa'da geçerlilik kazanmasının ve kanunen kuruluşuna izin verilmesinin altında yatan sebep olarak da tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin gelişmesi gösterilmekte-

³⁰ AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 56-57; TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 5-02 ve 03; GÖGER, s. 177.

³¹ AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 51; GÖGER, s. 178. Yine benzer şekilde; uzun bir süre, kişinin tek başına hâkim olduğu bir şirketin işlemlerinden dolayı sınırsız sorumlu olması gerektiğini ifade eden "hâkimiyet ile sorumluluk el ele yürür" olarak adlandırılan Alman hukuku öğretisine göre kişinin borçlarının bu yolla sınırlanamayacağını belirtilerek tek ortaklı şirket kavramı eleştirilmiştir. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 4-04. Bu öğretinin terk edilmesindeki önemli bir sebep olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolunun gelişmesi gösterilmektedir. Bkz. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 4-06.

³² EROĞLU, s. 1260.

³³ DURAL, Mustafa: "Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması (Ya Da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması)", *Sermaye Piyasası Kurulu 15. Yıl Sempozyumu*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 1998, s. 104.

³⁴ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 88; AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 193.

³⁵ Tek ortaklı şirketlere ilişkin tespit edebildiğimiz hükümler yalnızca şunlardır: TTK m. 338/2, 371/6,408/3, 574/2, 616/3, 629/2. Tek ortaklı şirketlerde ortağın, istisnai de olsa şirket borçlarından dolayı sorumluluğuna ilişkin kanuni düzenlemelerin bulunmamasının eksiklik olduğuna ilişkin öğretilerde bkz. BAHTİYAR, Mehmet: *Ortaklıklar Hukuku*, 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 12; MOĞLU, Erdoğan: *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler*, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 146-147. Şirketle işlem yapma ve şirkete borçlanma yasağına ilişkin sorumlulukların tek ortaklı şirketlerde genişletilmesi ve tek ortak bakımından mutlak emredici bir rekabet yasağının açıkça düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. AYAN, s. 44.

³⁶ GÖGER, s. 190.

³⁷ GÖGER, s. 178. Tek ortaklı şirketlerin kötüye kullanılmasına karşı alınabilecek diğer önlemlere ilişkin bkz. AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 193 vd.; EROĞLU, s. 1260 vd.

³⁸ GÖGER, s. 190.

³⁹ 2024 yılının ocak ayında kurulan anonim şirketlerin %59,88'i; limited şirketlerin ise %71,46'sı tek ortaklıdır. Bkz. (<https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>, ET: 19.03.2024).

⁴⁰ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 27-22.

dir⁴¹. Şirketlerin tek ortaklı şekilde kurulabileceğine yönelik kanuni düzenlemeler, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanmasını daha da önemli hâle getirmiştir⁴². Nitekim tüzel kişilik perdesinin kaldırılması olanağının bulunması, tek ortaklı şirketlere ilişkin endişeleri bir nebze de olsa hafifletmektedir⁴³. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin uygulamanın gelişmemiş olduğu bir hukuk sisteminde, sınırlı sorumluluk ilkesinin benimsendiği tek ortaklı sermaye şirketlerine kanunen izin verilmesinin de mümkün olmayacağı açıktır⁴⁴.

Son olarak; tek ortaklı şirketlerin mevcut hukuk sistemimizde yer almasını sağlayan Avrupa Ekonomik Topluluğunun 89/667 sayılı Yönergesinde üye devletler tarafından bazı sınırlamaların getirilebileceği kabul edilmiştir⁴⁵. Örneğin; Yönergenin ikinci maddesinde, bir gerçek kişinin birden fazla şirketin tek ortağı olmasının engellenebileceği düzenlenmiştir. Söz konusu sınırlamaların getirilmesine imkân sağlanmasının temelinde tek ortaklı şirketlerde sınırlı sorumluluğun kötüye kullanılabilmesi düşüncesi yer almaktadır⁴⁶. TTK’de ise bu yönden bir sınırlamaya gidilmediği⁴⁷ gibi tek ortaklı şirketlerin kötüye kullanılmasını engelleyebilecek şekilde ilave hükümlere de yer verilmemiştir⁴⁸.

D. Tek Ortaklı Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Uygulamada Son Durum: “Son Çare İlkesi”

Öncelikle belirtmek gerekir ki şirketin tek ortaklı olması, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için başlı başına yeterli bir sebep değildir⁴⁹. Öğretide kabul edilen görüşe göre tüzel kişilik perdesinin sağladığı sınırlı sorumluluk ilkesinden faydalanmak suretiyle tek ortaklı şirket kötüye kullanılırsa ve bu durumdan alacaklılar zarar görürse tüzel kişilik perdesinin kaldırılması mümkündür⁵⁰. Örneğin tek ortağın, şirketin malvarlığını kendi malvarlığı gibi kişisel işlemlerinde kullanması veya kendisine, yakınlarına veya ortağı olduğu başka bir şirkete devretmesi, bilinçli olarak şirketi borca batık hâle getirmesi veya iflas ettirmesi hâllerinde tüzel kişilik perdesi göz ardı edilerek ortağın sorumluluğuna gidilir⁵¹. Tek ortaklı şirketlerde, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin istem hakkı, başta şirket

⁴¹ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 4-01. Ayrıca bkz. ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 198.

⁴² SPERANZIN, Marco: “Piercing the Corporate Veil in Italian Company and Banking Law”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 166.

⁴³ BOZKURT, Tamer: *Şirketler Hukuku*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 115; TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 4-06 ve ayrıca dn. 11’de belirtilen yazar. Benzer yönde ayrıca bkz. GÜRBÜZ USLU, s. 35.

⁴⁴ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 4-06. Yazar ayrıca 07.06.2007 tarihli Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Sermaye Şirketleri Reformu Seminerinin soru-cevap bölümünde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamasını, tek ortaklı şirketlerin kötüye kullanılması bakımından “panzehir” olarak nitelendirmiştir. Bkz. *Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Sermaye Şirketleri Reformu*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2007, s. 43.

⁴⁵ Yönergede yer alan hükümlere ilişkin ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 151 vd.

⁴⁶ AYDOĞAN, Fatih: “Tek Kişi Ortaklığı”, (Ed.) KAYA, Arslan / ENGİN, Baki İlkey / PASLI, Ali / AŞIKOĞLU, Şehriban İpek / OĞUZ, Elif: *Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk*, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020 (Avrupa Birliği Hukukuna Uyum), s. 273.

⁴⁷ Öğretide; TTK’nin 195’inci ve devamı maddelerinde düzenlenen şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin böyle bir sınırlamaya gidilmesine gerek bırakmayacak şekilde oluşturulduğu belirtilmektedir. Bkz. AYDOĞAN, *Avrupa Birliği Hukukuna Uyum*, s. 277.

⁴⁸ GÖGER, s. 178.

⁴⁹ JACINTO, s. 447; GÜNER, Temel: *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 207. İngiliz mahkeme kararlarında da şirketin tek ortağının bulunmasının tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilebilmesi için tek ve yeterli bir gerekçe olmadığı belirtilmektedir. Buna ilişkin ilk örnek *Adams v Cape Industries Plc* [1990] CH 433 (27.07.1989) kararı olarak gösterilebilir. Bkz. DEVELİ AYVERDİ, Emine / ALBAYRAK CEYLAN, Nazlı: “Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyesinin Tüzel Kişilik Perdesinin Arkasına Saklanması: İngiliz Yüksek Mahkemesinin 2010 UKSC 51 Sayılı Kararı Çerçevesinde Bir İnceleme”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 10, Sayı 1, s. 58. Söz konusu karara ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. DIGNAM, Alan / LOWRY, John: *Company Law*, 11. Baskı, Oxford University Press, Oxford, 2020, N. 3.16 vd., s. 34-35.

⁵⁰ SAĞLAM, İpek: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008 (Perdenin Aralanması), s. 159; ULUSOY, Erol: “Şirketler ve Bankacılık Hukukunda Kapsama Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 390; TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 5-12; OCAKTAN, Hasan: *Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk İlkesi Karşısında Şirket Alacaklılarının Korunması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000, s. 128-129; AYAN, s. 42; KUŞ, Ulaş Baran: *Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 152.

⁵¹ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 5-12. Daha fazla bilgi için ayrıca bkz. II. “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasında Söz Konusu Olabilecek Hâller ve Tek Ortaklı Şirketlerdeki Görünüş Biçimleri”.

alacaklıları olmak üzere üçüncü kişilere aittir. Öğreti ve uygulamada tek kişi ortağın kendisinin şirket ile özdeş olduğuna dayanarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvuramayacağı görüşü hâkimdir⁵².

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yön veren İngiliz hukuku öğretisinde ve İngiliz Yüksek Mahkemesinin son kararlarından da açıkça anlaşılacağı üzere perdenin kaldırılması uygulamasında “son çare ilkesi” benimsenmiştir⁵³. Söz konusu ilkeye göre tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ancak başka bir çözüm yolunun olmadığı hâllerde son olarak başvurulması gereken bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararı sonrasında benimsenmiştir⁵⁴. Kararda, belli bir durumu gizlemek amacıyla yapılan muvazaalı işlemler açısından gizleme ve kaçınma ilkeleri açıklanmış⁵⁵ ve gizleme ilkesi yönünden tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına gerek olmadığı vurgulanmıştır⁵⁶. Ancak sırf gerçek durumu gizlemek amacıyla değil aynı zamanda bir hakkın kişiye karşı ileri sürülmesini engellemek veya yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanıldığı durumlarda perdenin kaldırılması yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir⁵⁷. Kaçınma ilkesi olarak adlandırılan bu durum, hâkim ortağın, şirketin ayrı tüzel kişiliği aracılığıyla mevcut hukuki yükümlülüklerden kaçmaya veya bunları engellemeye çalışması ve bu yolla tüzel kişilik perdesini kötüye kullanmasıdır⁵⁸. Kararda kaçınma ilkesinin olduğu durumlarda bile tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için hukuken uygulanabilecek başka bir yol olmaması gerektiği de ayrıca ve açıkça vurgulanmıştır⁵⁹. Bu açıdan yabancı öğretilerde, *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararının, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin varlığını sorgula-

⁵² KÜTÜKÇÜ, Doğan: “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, *Kazanıcı Hakemli Hukuk Dergisi*, 2009, Sayı 63-64, s. 121-122; SAYIN, s. 67; YANLI, Veliye: *Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 44, dn. 185’te belirtilen yazarlar. İsviçre Federal Mahkemesi, 1972 yılında vermiş olduğu bir kararında şirketin bankadan çektiği krediye kefil olan tek ortağın, kredi borcunu ödemesi suretiyle diğer kefile rücu edemeyeceğini ve bu durumda tek ortağın tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanamayacağı belirtmiştir. Karar için bkz. TEKİL, s. 88. Konu hakkında İsviçre Federal Mahkemesi’nin diğer kararları için bkz. YANLI, s. 43-44, dn. 184; SAĞLAM, İpek: *Tüzel Kişilik Örtüsünün Aralanması (Amerikan ve İngiliz Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995 (Örtünün Aralanması), s. 27-28.

⁵³ Bkz. MUJİH, Edwin C.: “Piercing the Corporate Veil as a Remedy of Last Resort after *Prest v Petrodel Resources Ltd*: Inching Towards Abolition?”, *Company Lawyer*, 2016, Cilt 37, Sayı 2, s. 67-68. *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013) (<http://www.bailii.org/uk/cases/UKSC/2013/34.html>, ET: 07.03.2024).

⁵⁴ *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013). Karara konu somut olayda davacı *Yasmin Prest*, boşandığı eşi *Michael Prest*’in boşanma protokolünde yer alan yükümlülüklerini yerine getirmediği için *Michael Prest*’in sahibi olduğu ve hâkimiyetinde bulunan *Petrodel* şirketler grubunda yer alan şirketlerin mülkiyetindeki yedi adet taşınmazın kendisine devrini istemiştir. Kararda söz konusu taşınmazların *Yasmin Prest*’e devredilebilmesi için tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanıp uygulanamayacağı tartışılmıştır.

⁵⁵ Bkz. *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013), para. 28. Benzer yönde ayrıca bkz. MUJİH, s. 64, dn. 103. Aynı ilkelere *Pennyfeathers Ltd v Pennyfeathers Property Co Ltd* [2013] EWHC 3530 (26.11.2013) kararında da yer verilmiştir. Bkz. DIGNAM / LOWRY, N. 3.35, s. 41.

⁵⁶ Kararda sözü geçen gizleme (*concealment*) ve kaçınma (*evasion*) ilkeleri İngiliz hukukundaki “*lifting the corporate veil*” ve “*piercing the corporate veil*” arasındaki ayrımla açıklanmaktadır. Gizleme durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak (*lifting*) arkasına bakılması, tüzel kişiliğin varlığının kabul edilip gerçek durumun tespit edilmesi amaçlanmaktadır ve bu durum tüzel kişilik perdesinin delinmesinden farklı bir anlam ifade etmektedir. Bununla birlikte tüzel kişilik perdesinin delinmesi (*piercing*) ise tüzel kişiliğin varlığının hiçe sayılması ile ilgili olup “kaçınma (*evasion*)” durumu ile sınırlıdır. Bkz. *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013), *Lord Sumption* para. 28, *Lord Neuberger* para. 60-61. Söz konusu terim farklılığına ilişkin ayrıca bkz. HANNIGAN, Brenda: “Wedded to Salomon: Evasion, Concealment and Confusion on Piercing the Veil of the One-Man Company”, *Irish Jurist*, 2013, Cilt 50, s. 21-22. Yazar, gizleme ve kaçınma ilkelerine bağlı olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ve delinmesi arasındaki farka ilişkin yeterli açıklığın getirilmediği yönünde *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararını eleştirmektedir. Bkz. HANNIGAN, s. 38-39. Benzer yönde bkz. SPOTORNO, Agustin Ricardo: “Piercing the Corporate Veil in the UK: The Never-Ending Mess”, *Business Law Review*, 2018, Cilt 39, Sayı 4, s. 105; UPADHYAY, Nupur: “Piercing the Corporate Veil: An Analysis of Lord Sumption’s Attempt to Avail a Troubled Doctrine”, *Auckland University Law Review*, 2015, Cilt 21, s. 137, 140.

⁵⁷ *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013), para. 34-35.

⁵⁸ *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013), para. 35. Ayrıca bkz. SCHALL, Alexander: “The New Law of Piercing the Corporate Veil in the UK”, *European Company and Financial Law Review*, 2016, Cilt 13, Sayı 4, s. 552. Kaçınma ilkesinin uygulanmasına ilişkin başlıca örnek olarak *Gilford Motor Co Ltd v Horne* [2013] kararı da gösterilmektedir. Bkz. FRENCH, Derek / MAYSON, Stephen W. / RYAN, Christopher L.: *Mayson, French & Ryan on Company Law*, 31. Baskı, Oxford University Press, Oxford, 2014-2015, s. 134.

⁵⁹ *Prest v Petrodel Resources Ltd & Ors* [2013] UKSC 34 (12.06.2013), *Lord Sumption*, para. 35, *Lord Neuberger* para. 62, 63, *Lord Clarke*, para. 103. Bununla birlikte aynı yıllarda verilen başka bir kararda İngiliz Temyiz Mahkemesi tarafından son çare ilkesinin benimsenmediği söylenebilir. Bkz. *VTB Capital plc v Nutritek International Corp* [2012] EWCA Civ 808, para. 79. (<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2012/808.html>, ET: 07.03.2024).

nabilir hâle getirdiği⁶⁰ ve teorinin gelecekte başarılı bir şekilde hayata geçirilmesinin pek mümkün olmayacağı belirtilmektedir⁶¹.

Prest v. Petrodel Resources LTD kararından sonra vergi uyuşmazlığına ilişkin 2021 yılında verilen bir kararda da kaçınma ilkesi tartışılmış, kaçınma ilkesinin ancak tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması⁶² davalarıyla sınırlı şekilde uygulanacağına ilişkin bir yorum yapılmış ve kaçınma ilkesi kapsamında tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin uygulama daha da daraltılmıştır⁶³. Bununla birlikte ceza davalarına ilişkin verilen bir kararda ise tüzel kişilik perdesinin kaldırıldığı durumlar daha geniş yorumlanmış, gizlilik ilkesinin de bu davalarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yeterli olabileceği belirtilmiştir⁶⁴.

Prest v. Petrodel Resources LTD kararında benimsenen son çare ilkesi, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının uygulamasını neredeyse imkânsız kılacak kadar daraltacağı endişesiyle öğretilde eleştirilmiştir⁶⁵. Söz konusu görüşe göre tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının uygulama alanının sınırlı olması nedeniyle hâli hazırda uygulanmakta güçlük yaratan bu yola son çare olarak başvurulması gerektiğinin kabulü, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolunun uygulanmasını imkânsız kılacaktır. Öte yandan; öğretilde son çare ilkesinin doğru bir uygulama olduğuna yönelik görüşler de mevcuttur⁶⁶. Son yıllarda *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararı ve sonrasındaki kararlardan da anlaşılacağı üzere İngiliz hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yerine başka alternatif çözümlere yönelme eğilimi mevcuttur⁶⁷.

Son çare ilkesi, yalnızca yabancı mahkeme kararlarında değil Türk hukukunda da benzer şekilde uygulama alanı bulmuş ve yerleşmiş Yargıtay kararlarında da tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının istisnai nitelikte olduğu vurgulanarak başka bir yasal nedene dayanılmasının mümkün olmadığı durumlarda başvurulması gereken bir yol olarak benimsenmiştir⁶⁸. Gerçekten de sermaye şirketlerinin temelini oluşturan ve kanun koyucu tarafından da kabul edilen sınırlı sorumluluk ilkesine bir müdahale teşkil eden perdenin kaldırılması uygulamasına nadiren başvurulması gereken bir çare olarak yaklaşılmalıdır. Bu durum, öğretilde güçler ayrılığı ilkesinin bir gereği olarak da ifade edilmiş ve kanun koyucunun benimsediği sınırlı sorumluluk ilkesine mümkün olduğunca saygı gösterilmesi gerektiği be-

⁶⁰ Öğretilde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamasına son verilmesi gerektiği de ileri sürülmektedir. Bkz. UPADHYAY, s. 138 vd.

⁶¹ HANNIGAN, s. 30; SPOTORNO, s. 105-106; UPADHYAY, s. 137. *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararının, perdenin kaldırılması kuralının uygulanabilirliğinden mahkemelerin şüphe ettiği ilk dava olmadığı yönünde bkz. MUJH, s. 49. *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararı öncesinde de öğretilde tüzel kişilik perdesinin delinmesi kavramının soyut ve belirsiz bir kavram olduğu tartışılmıştır. Bu yöndeki görüş için bkz. NICHOLLS, Christopher C.: "Piercing the Corporate Veil and the "Pure Form" of the Corporation as Financial Innovation", *Canadian Business Law Journal*, 2008, Cilt 46, s. 238-239; SPOTORNO, s. 104; UPADHYAY, s. 115; MAYSON / FRENCH / RYAN, s. 138. Ayrıca bkz. SCHALL, s. 564 vd.

⁶² Tüzel kişilik perdesinin düz kaldırılması, şirketin borcundan dolayı ortaklarının sorumluluğuna gidilmesidir. Ters kaldırılması ise ortağın kişisel alacaklılarının şirketin malvarlığına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla başvurabilmesini ifade etmektedir. Bu yol ile şirket, ortağın kişisel borçlarından sorumlu tutulabilmektedir. Bkz. YANLI, s. 38-39. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD, T. 22.12.2021, E. 2020/5447 K. 2021/7321 (Lexpera).

⁶³ *Hurstwood Properties (A) Ltd and others v Rossendale Borough Council and another* [2021] UKSC 16 (14.05.2021), para. 72-73 (<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0071-judgment.pdf>, ET: 07.03.2024).

⁶⁴ *R v. Sale (Peter John)* [2013] EWCA Crim 1306, (25.07.2013), [2014] 1 WLR. 663 (SPOTORNO, s. 106-107). Kararın esasen tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulaması olmadığı ancak aynı sonuca yol açtığına ilişkin bkz. UPADHYAY, s. 125. Benzer başka bir ceza davası kararında ise gizlilik ilkesinin de kaçınma ilkesinin de somut olaya uygulanamayacağı belirtilmiş ancak iki ilke haricinde somut olayın özelliklerine bakılarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi vurgulanmıştır. Bkz. *R v. Boyle, R v. Boyle Transport (Northern Ireland) Ltd* [2016] EWCA Crim 19, [2016] 4 WLR 63 (SPOTORNO, s. 107-108).

⁶⁵ SCHALL, s. 562. Benzer yönde bkz. SPOTORNO, s. 109.

⁶⁶ MUJH, s. 67-68; SOLAK, Ekrem: "İngiliz Şirketler Hukukunda *Prest v. Petrodel Resources Ltd* [2013] Kararı Sonrası Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması", (Ed.) KARAGÖZ, Havva / ÖZCANLI, F. Beril / PALANDUZ, Seda: *Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 659. Son çare ilkesiyle hukuktaki diğer alternatif imkânlar birlikte değerlendirildiğinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamasının tamamen terk edilmesi gerektiği yönünde bkz. UPADHYAY, s. 139.

⁶⁷ DIGNAM / LOWRY, N. 3.35, s. 41. *Prest v. Petrodel Resources LTD* kararı öncesinde benzer şekilde ayrıca bkz. *Holland v the Comissioners for Her Majesty Revenue and Customs and another* [2010] UKSC 51 (24.11.2010). (<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2009-0131-judgment.pdf>, ET: 24.03.2024).

⁶⁸ Yargıtay, HGK, T. 01.07.2020, E. 2019/808, K. 2020/504; Yargıtay, 11. HD, T. 04.04.2019, E. 2017/2384, K. 2019/2653; Yargıtay, 11. HD, T. 22.12.2021, E. 2020/5447, K. 2021/7321 (Lexpera); Yargıtay, 11. HD, T. 23.02.2021, E. 2020/2970, K. 2021/1603 (UYAP).

İrtilmiştir⁶⁹. Aynı şekilde kanaatimizce tek ortaklı şirketlere izin veren kanun koyucunun iradesi de üstün tutulmalı ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna şirketin tek ortaklı olması durumunda da istisnai hâllerde başvurulmalıdır.

II. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASINDA SÖZ KONUSU OLABİLECEK HÂLLER VE TEK ORTAKLI ŞİRKETLERDEKİ GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Öz Kaynak Yetersizliği

1. Genel Olarak

Öğretide “yetersiz sermaye”⁷⁰ şeklinde de ifade edilen öz kaynak⁷¹ yetersizliği, tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilirliği hâller arasında sayılmaktadır⁷². Kişiden çok sermaye unsurunun ön planda olduğu anonim ve limited şirketlerde sermaye, şirketin faaliyet konusunu sürekli şekilde gerçekleştirebilecek ve ticari hayattaki riskleri üstlenebilecek nitelikte olmalıdır⁷³. Kanun koyucu da sınırlı sorumluluk ilkesinin hâkim olduğu şirketlerde, sermayeye önem vermiş ve şirketin türüne göre belli miktarda sermayenin getirilmesini şart koşmuştur⁷⁴. Öz kaynak yetersizliği, şirketin sahip olduğu net malvarlığı değerlerinin şirketin amacını gerçekleştirmeye elverişli olmadığını ifade etmektedir⁷⁵.

Şirket alacaklılarının alacaklarına ulaşmalarını tehlikeye atan bir hâl olarak öz kaynak yetersizliği, özellikle ortakların şirket borçlarından sorumlu olmadığı şirketler bakımından sorun teşkil etmektedir⁷⁶. Nitekim borçlarından dolayı yalnızca şirketin kendi malvarlığı ile sorumlu olmasını ifade eden sınırlı sorumluluk ilkesi sebebiyle şirketi oluşturan ortaklara başvuramayan alacaklıların güvencesini, şirketin malvarlığı oluşturmaktadır. Dolayısıyla faaliyet konusunu gerçekleştirmeye elverişli malvarlığı bulunmayan bir şirket, alacaklılar bakımından tehlike arz eder⁷⁷.

⁶⁹ GÜNER, s. 218

⁷⁰ TEKİNALP, Gülören / TEKİNALP, Ünal: “Perdeyi Kaldırma Teorisi”, *Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan*, İstanbul, 1995, s. 396; SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 159; ÖZTEK, Selçuk / MEMİŞ, Tekin: “Şirketler Hukuku ve İcra ve İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hakim Ortağa Karşı Korunması”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 207; POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin: *Ortaklıklar Hukuku I*, 15. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, N. 122a; KERVANKIRAN, Emrullah: “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi’nin Kaldırılması”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2007, Cilt 11, Sayı 3-4, s. 465; BAHTIYAR, s. 14; PULAŞLI, § 7, N. 48. Ayrıca öğretilde “sermaye yetersizliği” kavramı da aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bkz. ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 127.

⁷¹ Öz kaynak, şirketin sermayesi ile yedek akçelerinin toplamından oluşan değerdir. Sermaye, ortakların taahhüt ettikleri payların toplamını ifade ederken yedek akçe, sermayeyi aşan malvarlığı değerleridir. Şirketin toplam aktiflerinin toplam pasifleri arasındaki farkı ifade eden öz kaynak, şirketin net malvarlığı değerlerini oluşturmaktadır. TEKİNALP, Ünal: *Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri*, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1979 (Bilanço), s. 245 vd.; TEKİL, s. 488-489.

⁷² YANLI, s. 111 vd.; YÜKSEL, Kemalettin: “Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Örtünün Aralanması”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 272; GÖGER, s. 110-111.

⁷³ SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 160; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 207; TOPALOĞLU, Mustafa: “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, Cilt II, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 2091; ÖZKURT, Ayşegül: *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 36.

⁷⁴ Bkz. TTK m. 332 ve 580. Sigortacılık ve bankacılık gibi yüksek risk taşıyan ve bu nedenle de fazla miktarda sermaye gerektiren şirketler bakımından asgari sermaye özel olarak düzenlenmiştir. Sigorta şirketleri için bkz. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m. 5/3 (14.06.2007 tarihli ve 26552 sayılı Resmî Gazete) ve 2022/2 sayılı Sigorta Branşları için Öngörülen Minimum Sermaye Tutarlarına İlişkin Genelge. Bankacılık şirketleri için bkz. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 7/1-f (01.11.2005 tarihli ve 25983 sayılı Resmî Gazete). Söz konusu istisnai düzenlemeler haricinde gerek anonim gerekse limited şirketlerde asgari sermaye miktarı, şirketin faaliyetinden bağımsız olarak belirtilmiştir. Konuya ilişkin detaylı açıklamalarımız için bkz. II, A, 2, a “Genel Olarak”.

⁷⁵ ULUSOY, s. 382; BAHTIYAR, s. 15. Öz kaynak yetersizliğinin TTK’nin 376’ncı ve 633’üncü maddelerinde belirtilen sermayenin karşılıksız kalması veya borca batıklık hâlleri ile aynı anlama gelmediğini belirtmekte fayda görmektedir. Sermayenin karşılıksız kalması ya da şirketin borca batık olmadığı durumlarda da öz kaynak yetersizliğinden bahsedilmesi mümkündür. Bkz. ULUSOY, s. 384. Sermayenin karşılıksız kalması hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hakkında ayrıca bkz. ULUSOY, s. 387.

⁷⁶ Benzer şekilde bkz. YANLI, s. 97-98; ESEN, Emre: *Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 23.

⁷⁷ ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 127; OCAKTAN, s. 135; GÜRBÜZ USLUEL, s. 36.

2. Öz Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması

a. Genel Olarak

Şirketin kuruluşunda veya sonradan oluşan öz kaynak yetersizliği durumunda şirketin faaliyetleri sebebiyle ortaya çıkan ticari riskler, alacaklılara yüklenirken şirket ortakları, tüzel kişiliğin bir sonucu olan ayrılık ilkesi ve sermaye şirketlerindeki sınırlı sorumluluk ilkesi gereğince risklerden kaçınma olanağına sahip olmaktadır⁷⁸. Buna rağmen yine de öz kaynak yetersizliği hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilip gidilmeyeceği öğretide tartışılmıştır⁷⁹. Genel kabul gören görüşe göre sermaye şirketlerine tanınan sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanabilmek için şirket alacaklılarının teminatını oluşturan ve riskin sadece alacaklılarca değil ortaklar tarafından da paylaşılmasına hizmet eden yeterli öz kaynağın bulunması şarttır⁸⁰. Dolayısıyla öz kaynağın yetersiz olduğu hâllerde sınırlı sorumluluk ilkesine dayanmak, dürüstlük kuralına aykırı olup hakkın kötüye kullanılması sonucuna yol açmaktadır. Bu nedenle öğretide, böyle bir durumda ortakların sorumluluğuna tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla gidilebileceği çoğunlukla kabul edilmektedir⁸¹. Bununla birlikte öğretide, öz kaynak yetersizliği hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılacağı durumlar bakımından farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşe göre sadece fevkalade öz kaynak yetersizliğinin⁸² söz konusu olduğu hâllerde tüzel kişilik perdesi kaldırılarak ortakların sorumluluğuna gidilebilir⁸³. Alacaklılar, alacaklarına kavuşabildiği sürece ifanın öz kaynaktan veya yabancı kaynaktan temin edilip edilmemesi önem taşımamaktadır. Bu açıdan perdenin kaldırılarak ortakların sorumluluğuna başvurulabilmesi için öz kaynak yetersizliğinin yabancı kaynaklardan da finanse edilemeyecek boyutta olması gerektiği kabul edilmektedir⁸⁴.

Başka bir görüşe göre öz kaynak yetersizliği, tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yol açmaz⁸⁵. Bu görüşteki yazarlar tarafından perdenin kaldırılması için başkaca koşulların da varlığının gerekli olduğu ve somut olayın özelliklerinin önem arz ettiği belirtilmektedir⁸⁶.

⁷⁸ YANLI, s. 96; ESEN, s. 23; KUŞ, s. 132.

⁷⁹ SPERANZIN, s. 167; ULUSOY, s. 382; KERVANKIRAN, s. 465; KUŞ, s. 133. Son yıllarda Alman Federal Mahkemesi, öz kaynak yetersizliği durumunda perdenin kaldırılması yoluna imtina ile yaklaşmaktadır. Bkz. TAN, Cheng Han / WANG, Jiangyu / HOFMANN, Christian: "Piercing the Corporate Veil: Historical, Theoretical & Comparative Perspectives", *Berkeley Business Law Journal*, 2019, Cilt 16, Sayı 1, s. 170 vd. Federal mahkeme kararlarında, öz kaynak yetersizliği durumunda ortakların sorumluluğuna, perdenin kaldırılması yoluyla değil; ahlâka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren kişinin haksız fiil sorumluluğu nedeniyle gidilebileceğini ifade etmiştir. Alman hukukunda bu durum, şirketin varlığını yok edici müdahale nedeniyle sorumluluk olarak ele alınmış ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumundan ayrılmıştır. İki kurum arasındaki farklılıklar için bkz. GÜNER, s. 188-189. Bu konudaki ilk kararlar, 2007 tarihli *Trihotel* ve 2008 tarihli *Gamma* kararları olarak belirtilmektedir. Bkz. BGH II ZR 3/04, 16.07.2007=NJW 2007 2689; BGH II ZR 264/06, 28.04.2008=NJW 2008 2437 (TAN / WANG / HOFMANN, s. 175-180). *Trihotel* kararı sonrası Alman hukuku hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. GÜNER, s. 171 vd.

⁸⁰ YANLI, s. 112-113; SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 159-160; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 207; KERVANKIRAN, s. 465; ESEN, s. 23; KUŞ, s. 137 vd.

⁸¹ YANLI, s. 112; SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 160; ULUSOY, s. 388; YÜKSEL, s. 271; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 207; KUŞ, s. 137 vd.; ARKAN, Sabih: "Lifting the Corporate Veil in Turkish Company Law (An Overview)", *Prof. Dr. Metin Günday Armağanı Cilt I*, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 2020, s. 141. Ayrıca bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 08.07.2014, E. 2013/15971, K. 2014/12971 sayılı kararın karşı oyu (Lexpera).

⁸² Özkaynak yetersizliği, öğretide çeşitli türlerle ayrılarak incelenmiştir. Bunlardan biri, fevkalade (olağanüstü) özkaynak yetersizliği ile adi öz kaynak yetersizliği ayrımıdır. Fevkalade öz kaynak yetersizliği, yetersizlik hâlinin şirket ortakları tarafından kolayca ve açıkça fark edilmesini ifade etmektedir. Adi öz kaynak yetersizliği ise şirketin kaynak ihtiyacının söz konusu olduğu hâllerde kredi itibarı bulunmadığı için dış kaynak temin edilememesi hâlidir. YANLI, s. 89-90; ÖZKURT, s. 40.

⁸³ YANLI, s. 116-117; OCAKTAN, s. 150-151; TOPALOĞLU, s. 2091-2092; BAHTİYAR, s. 14; GÖGER, s. 126; KUŞ, s. 124, 139. Adi öz kaynak yetersizliğinin tespiti güç olduğu için öğretide adi öz kaynak yetersizliği nedeniyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilemeyeceği görüşü hâkimdir. YANLI, s. 116-117; GÖGER, s. 126; KUŞ, s. 139.

⁸⁴ ULUSOY, s. 383; KUŞ, s. 124.

⁸⁵ SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 160-161; GÖGER, s. 115. Benzer yönde Amerika Birleşik Devletleri Temyiz Mahkemesi kararı için bkz. *Dewitt Truck Brokers v. W. Ray Flemming Fruit Co.*, United States Court of Appeals, Fourth Circuit, 1976, 540 F., 2d 681. Söz konusu kararda, öz kaynak yetersizliğinin yanında şirkette *Flemming*'in hâkim ortak konumunda olması ve öz kaynak yetersizliği içindeyken *Flemming*'in her yıl şirketten yaklaşık 15 bin ile 25 bin ABD doları arasında kâr payı alması, tüzel kişiliğin göz ardı edilmesi için bir sebep olarak görülmüştür. Karar ve ayrıntılı bilgi için bkz. HAMILTON, Robert W. / MACEY, Jonathan R. / MOLL, Douglas K.: *Cases and Materials on Corporations Including Partnerships and Limited Liability Companies*, 11. Baskı, West Publishing, USA, 2010, s. 208-215.

Öğretideki azınlıkta kalan görüş tarafından öz kaynak yetersizliği hâlinde, perdenin kaldırılarak ortakların sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için kusurun varlığının şart olduğu ifade edilmektedir⁸⁷. Bu görüşe benzer bir görüşe göre ise ortakların sorumluluğu ancak öz kaynak yetersizliğini bilinçli bir şekilde saklayarak çıkar sağlamaları ve alacaklıların bundan zarar görmelerine neden olmaları hâlinde söz konusudur⁸⁸.

TTK’de sermaye şirketlerinin kuruluşunda belirli miktarda asgari sermaye getirilmesine ve bu sermayenin korunmasına yönelik çeşitli hükümler bulunsa da şirket tarafından öz kaynakların faaliyet konusunu karşılayabilecek şekilde yeterli miktarda tutulmasına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir⁸⁹,⁹⁰. Yaşanan ekonomik değişimlere rağmen TTK’nin yürürlüğü girdiği tarihten itibaren on yılı aşkın bir süre kanunda yer alan asgari sermaye miktarları güncellenmemiş ancak 24 Kasım 2023 tarihli ve 7887 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile anonim şirketler için elli bin Türk lirası olarak öngörülen asgari sermaye tutarı, iki yüz elli bin Türk lirasına; kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan halka açık olmayan anonim şirketlerde yüz bin Türk lirası olarak öngörülen asgari sermaye tutarı, beş yüz bin Türk lirasına; limited şirketler bakımından on bin Türk lirası olarak öngörülen asgari sermaye tutarı ise elli bin Türk lirasına yükseltilmiştir⁹¹. Söz konusu karar, 1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla kurulacak olan anonim ve limited şirketler bakımından geçerli olup bu tarihten önce kurulmuş olan şirketlere sermaye miktarlarının artırımına ilişkin bir yükümlülük yüklenmemektedir⁹². Bununla birlikte 1 Ocak 2024 tarihinden önce kurulmuş şirketlere ilişkin olarak 29.05.2024 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un⁹³ 17’nci maddesi ile yeni bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu düzenleme ile TTK’ye geçici 15’inci madde eklenmiş ve bu maddenin ilk fıkrasına göre mevcut anonim ve limited şirketlerin sermayelerini, TTK’nin 332’nci ve 580’inci maddelerinde belirtilen yeni asgari miktarlara 31.12.2026 tarihine kadar yükseltmeleri gerektiği aksi takdirde infisah etmiş sayılacakları belirtilmiştir. Aynı düzenlemenin üçüncü fıkrasında ilk fıkrada belirtilen 31.12.2026 tarihinin Ticaret Bakanlığı tarafından birer yıl olmak üzere en çok iki defa uzatabileceğine de yer verilmiştir. Buna göre 01.01.2024 tarihinden önce kurulmuş anonim şirketlerin sermayelerini iki yüz elli bin Türk lirasına ve limited şirketlerin sermayelerini ise elli bin Türk lirasına Ticaret Bakanlığı tarafından süre uzatılmadığı takdirde en geç 31.12.2026 tarihine kadar yükseltmeleri gerekmektedir. Anılan düzenlemenin ikinci fıkrasıyla bu yöndeki sermaye artırımına ilişkin prosedür de kolaylaştırılmıştır. Sermayenin TTK’nin 332’nci ve 580’inci maddelerinde öngörülen tutarlara yükseltilmesi için yapılacak genel kurul toplantılarında

⁸⁶ SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 161.

⁸⁷ ULUSOY, s. 383-384; YURDAKUL, Berk Arda: *Şirketlerde Organik Bağ ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 81. Aksi yönde bkz. YANLI, s. 116-117; KUŞ, s. 127, 136.

⁸⁸ ÇAMOĞLU, Ersin: “Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2016, Cilt 32, Sayı 2 (Perdenin Kaldırılması), s. 15.

⁸⁹ ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 127; ESEN, s. 22-23; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 207; KERVANKIRAN, s. 465.

⁹⁰ Bu konuda 1995 yılında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 1995/1 sayılı Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ’in (13.08.1995 tarihli ve 22373 sayılı Resmî Gazete) I/A-a.ee düzenlemesinde “*Şirket sermayesinin en az 5 milyar TL. olmak üzere şirketin amaç ve konusuyla müteneşip olarak tesbit edilmesi gerekir*” hükmüne yer verilmişti. Söz konusu hükümlerle, sermayenin şirketin amacı ve konusuyla orantılı olması gerektiği kabul edilmiş ve Bakanlığa amacı ve konusuyla orantılı olmayan sermaye ile bir şirketin kurulmasını engelleme yetkisi verilmişti. Ancak söz konusu düzenleme eTTK hükümlerine aykırı olduğu için öğretilerle eleştirilmiş ve 2003/3 sayılı Tebliğ’de benzer bir yetkiye yer verilmemiştir. 1995/1 sayılı Tebliğ’in söz konusu maddesinin eleştirisi için bkz. KENDİGELEN, Abuzer: “Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İçticaret 1995/1 Sayılı “Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”inin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, Cilt 55, Sayı 1-2, s. 315-316. Tebliğ’in üçüncü kişileri koruyucu yönü değerlendirildiğinde adaletli bir çözüm olduğu görüşünde bkz. ULUSOY, s. 385-386. Benzer yönde bkz. ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 128, dn. 32; GÖGER, s. 117.

⁹¹ Bkz. 25.11.2023 tarihli ve 32380 sayılı Resmî Gazete. Söz konusu kararın yürürlük tarihi, 26.11.2023 tarihli ve 32381 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan düzeltme ile 01.01.2024 olarak belirtilmiştir.

⁹² Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan duyuruda bu durum “*Sermayesi belirtilen tutarların altında olan mevcut şirketlerimiz bakımından bu aşamada sermaye artırımı yapılması zorunluluğu bulunmamakla birlikte, özkaynak yapılarını güçlendirmeleri bakımından sermayelerini en az anılan tutarlara artırmalarında fayda bulunmaktadır*” şeklinde ifade edilmişti. Bkz. <https://icticaret.ticaret.gov.tr/haberler/anonim-ve-limited-sirketlerde-asgari-sermaye-tutarlari-artirilmistir> (ET: 01.03.2024).

⁹³ 29.05.2024 tarihli ve 32560 sayılı Resmî Gazete.

toplantı nisabının aranmayacağı ve kararların toplantıda mevcut oyların çoğunluğu ile alınacağı belirtilmekle birlikte bu kararlar aleyhine imtiyaz kullanılmayacağı da vurgulanmıştır⁹⁴.

24 Kasım 2023 tarihli ve 7887 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ve bu kararı takip eden 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan asgari sermaye düzenlemelerini, öz kaynak yetersizliği riskini önleme bakımından olumlu bir adım olarak değerlendirmek mümkün ise de mevcut düzenlemelerdeki eksiklikler, yapılan değişikliklerle birlikte hedeflenen amacı gerçekleştirmede kanaatimizce yetersiz kalmaktadır. Nitekim şirketlerin faaliyet konusu ile orantılı sermaye veya malvarlığı bulundurma zorunluluğuna ilişkin bir hükme yer verilmesi nedeniyle ülkemizde sermaye şirketlerinin faaliyet alanlarına yetmeyecek miktarda sermaye ile kurulmasının veya faaliyette bulunmasının önüne geçilmesi mümkün gözükmemektedir. Bu yönde bir kanuni düzenleme yapılana kadar şirket alacaklılarının korunmasını sağlayabilmek amacıyla tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, öz kaynak yetersizliği hâlinde de uygulanması gereken bir yol olarak varlığını sürdürmelidir.

b. Öz Kaynak Yetersizliğinden Doğan Sorumluluk

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla ortaklardan hangilerinin sorumluluğunun söz konusu olduğunun tespiti de önem arz etmektedir. Henüz şirketin kuruluşu aşamasındayken öz kaynaklarının yetersiz olduğu şirketi kuran bütün ortaklarca bilinmektedir. Nitekim anonim şirketin esas sözleşmesinde (limited şirketlerde ise şirket sözleşmesinde) zorunlu bir unsur olarak yer alan sermaye miktarı, sözleşmeyi imzalayan kurucular tarafından bilinip kabul edilmektedir. Bu açıdan başlangıçta olan öz kaynak yetersizliği⁹⁵ durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla kurucu ortakların hepsinin sorumluluğuna gidilebilmesi mümkündür⁹⁶. Ancak TTK'nin 549 ve devamı maddelerinde düzenlenen hukuki sorumluluk hükümleri ile şirketin kurucularının sorumluluğuna gidilebileceği hâllerde, istisnai bir yol olan tüzel kişilik perdesinin uygulanmayacağını da belirtmek gerekir.

Bununla birlikte bizim de katıldığımız görüşe göre sonradan oluşan öz kaynak yetersizliği durumunda, şirketin sevk ve idaresi konusunda hiçbir gücü bulunmayan küçük ortaklar, şirketin faaliyetleriyle yetersiz hâle gelen öz kaynak nedeniyle sorumlu tutulmamalı ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıyla ancak şirketin yönetimi hakkında söz sahibi olan ortakların sorumluluğuna gidilmelidir⁹⁷.

Son olarak öz kaynak yetersizliğini bilerek şirketle akdetmiş olduğu sözleşme nedeniyle şirketten alacaklı olan kişinin tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvuramayacağı kabul edilmelidir⁹⁸. Nitekim böyle bir alacaklının bu yola başvurusu, dürüstlük kuralına aykırı niteliktedir ve hakkın açıkça kötüye kullanıldığı bir durumun hukuk düzenince korunması mümkün değildir^{99, 100}. Böyle bir

⁹⁴ Belirtmek gerekir ki sermaye artırımına ilişkin kararlar, anonim şirketlerde esas sözleşmeyi değiştiren nitelik arz ettiği için kural olarak TTK'nin 421'inci maddesinin ilk fıkrasında belirtilen nisaba tâbidir (Bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 08.06.2016, E. 2016/155, K. 2016/6336, Lexpera). Limited şirketlerde ise sermaye artırımına ilişkin kararlar bakımından TTK'nin 621'inci maddesinde özel olarak belirtilen nisap uygulanır (Bkz. TTK m. 621/1-d). Ancak 7511 sayılı Kanun ile sermaye artırımına ilişkin bu genel prosedür kolaylaştırılmış ve TTK'de belirtilen asgari tutarlara ilişkin yapılan sermaye artırımlarında toplantı nisabının aranmayacağı, toplantıda mevcut oyların çoğunluğuyla karar alınacağı belirtilmiştir. Bu durum, yalnızca 01.01.2024 tarihinden önce kurulmuş olup esas sermayesi iki yüz elli bin Türk lirasının altında kalan anonim şirketler ve elli bin Türk lirasının altında kalan limited şirketler ile sınırlı olarak uygulama alanı bulacaktır. Söz konusu durum dışındaki sermaye artırımına yönelik kararlarda ise anonim şirketlerde kural olarak TTK'nin 421'inci maddesinin ilk fıkrasında, limited şirketlerde TTK'nin 621'inci maddesinde düzenlenen nisaplar uygulanacaktır.

⁹⁵ Öz kaynak yetersizliği, şirketin kuruluşunda mevcut olabileceği gibi şirketin faaliyet döneminde de ortaya çıkabilir. Başlangıçta olan ve sonradan oluşan öz kaynak yetersizliği ayrımı, şirketin kuruluş anıyla ilgilidir. Başlangıçtaki öz kaynak yetersizliği, kuruluş aşamasında şirkette bulunması gereken öz kaynak miktarının yokluğunu ifade etmektedir. Belirtilmesi gerekir ki Kanun'da düzenlenen asgari sermaye şartına uyulmuş olsa da şirketin öz kaynak yetersizliği içinde kurulması mümkündür. Başlangıçtaki öz kaynak yetersizliği, şirketin kurucuları tarafından alacaklıları zarara uğratma amacıyla kötü niyetli şekilde meydana getirilebileceği gibi şirketin başarılı olacağı düşüncesinden hareketle bilinçli biçimde veya öz kaynak miktarında yanılarak bilinçsizce oluşturulabilir. Bkz. YANLI, s. 88-89.

⁹⁶ YANLI, s. 117; ULUSOY, s. 384-385; YÜKSEL, s. 272; OCAKTAN, s. 151; GÖGER, s. 126; KUŞ, s. 126-127, 139; GÖGER, s. 140.

⁹⁷ YANLI, s. 117; OCAKTAN, s. 151; KUŞ, s. 140; GÖGER, s. 140.

⁹⁸ YANLI, s. 116; ULUSOY, s. 385; TOPALOĞLU, s. 2092; KUŞ, s. 128.

⁹⁹ Hakkın kötüye kullanılması hakkında ayrıca bkz. AKYOL, Şener: *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı*, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

durumda kişi, önceden var olan bir haksızlığa kendi çıkarını elde ettikten sonra karşı çıkmakta ve önceki davranışıyla çelişkili davranmaktadır¹⁰¹. Ancak alacaklının öz kaynak yetersizliği hâlini bildiğine ilişkin ispat yükü, ortaklara ait olmalıdır¹⁰². Bu durumda şirket ortaklarının, kendilerini güvence altına alabilmesi, şirketin mali yapısı hakkında üçüncü kişilerin bilgi edinme imkânlarının artırılmasıyla mümkündür. Sermaye şirketlerinde şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkelerine ilişkin hükümlere ağırlık verilmesi hâlinde, şirketle sözleşme ilişkisine giren alacaklıların öz kaynak yetersizliği nedeniyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını talep etmeleri zorlaşacaktır¹⁰³.

c. Tek Ortaklı Şirketlerde Öz Kaynak Yetersizliği

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının esasen şirketin ortak sayısı bakımından bir önemi bulunmamaktadır¹⁰⁴. Gerçekten de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna, tek ortaklı şirketlerde de çok ortaklı şirketlerde de başvurulabilmektedir. Bununla birlikte tüzel kişilik perdesinin kaldırılacağı kabul edildiği malvarlıklarının veya alanların birbirine karışması ve yabancı yönetim hâlleri bakımından tek ortaklı şirketler, ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim ortak sayısının tekliği, malvarlıklarının veya alanların birbirine karışması ve yabancı yönetim hâllerinin kolayca meydana gelmesine sebep olabilir¹⁰⁵. Öz kaynak yetersizliği hâlinde ise tek ortaklı şirketlerde de çok ortaklı şirketlerde olduğu gibi öz kaynak yetersizliği tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını gerektirmemektedir¹⁰⁶. Yine de tek ortağın şirketi yeterli bir öz kaynak ile kurduğunu ve şirketin faaliyeti sırasında da yeterli öz kaynağının bulunduğunu ispat edemediği hâllerde ortağı sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlandırmamanın, tek ortaklı şirketlerin kötüye kullanımını engelleyebileceğini düşünmekteyiz¹⁰⁷. Nitekim tek ortaklı şirketler ile hukuki ilişkilere giren alacaklıların üstlendiği risk, diğer şirketler ile kıyaslandığında tek ortaklı şirketlerin yapısı gereği daha yüksektir¹⁰⁸. Tek ortaklı şirketlere ilişkin daha yüksek asgari sermaye miktarı gibi alacaklıları koruyan ek kanuni düzenlemeler¹⁰⁹ yapılmadığı sürece tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gibi alternatif yollar hakkaniyetin sağlanmasına yardımcı olacaktır.

¹⁰⁰ KUŞ, s. 128, 139. Ancak yazar, TMK'nin 2'nci maddesine aykırılığı, tacirin basiretli iş adamı gibi hareket etmesini düzenleyen TTK'nin 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası hükmünün ihlâline dayandırmıştır. Şirket ile hukuki ilişkiye giren her şirket alacaklısının tacir sıfatını haiz olduğundan bahsedilemeyeceği gibi tacir sıfatını haiz olmayan alacaklının, tacir olmanın sonuçlarından biri olan basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Bu açıdan bu görüşe katılmasak da tacir sıfatını haiz olmayan bir alacaklının, şirketin öz kaynak yetersizliğini bilmesi hâlinde tüzel kişilik perdesinin aralanması yoluna başvuramayacağı kabul edilmelidir. Nitekim böyle bir durumda alacaklının riski bilerek üstlenmesi söz konusu olup riskin ortaya çıkması hâlinde ortakların sorumluluğuna başvurulması, TMK'nin 2'nci maddesine açıkça aykırıdır. Yargıtay, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını talep edildiği bir olayda "ihtilaf konusu sözleşme kapsamındaki ilk üç taşımanın da bu şirket tarafından gerçekleştirildiği, bunun dışında davacı kurumun, serbest iradesi ile uyumsuzluk konusu sözleşmeyi imzaladığı, davacının basiretli bir tacirin göstermesi gereken özen yükümlülüğüne tabi bulunduğu" gerekçesiyle davanın reddine ilişkin kararı onamıştır. Bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 12.09.2014, E. 2013/8411, K. 2014/13676 (Lexpera).

¹⁰¹ AKYOL, s. 66 vd.

¹⁰² YANLI, s. 116; KUŞ, s. 128.

¹⁰³ İYİĞÜN, Serdar: "Şirketler Topluluğu ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İlkesi", *Legal Hukuk Dergisi*, 2015, Cilt 13, Sayı 145, s. 129. Ayrıca bkz. TOPALOĞLU, s. 2092. Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkelerine ağırlık veren Amerika Birleşik Devletleri'nde öz kaynak yetersizliğinin haksız fiil davalarında çoğunlukla uygulandığı vurgulanmaktadır. Bkz. KÜTÜKÇÜ, s. 112 vd.

¹⁰⁴ İYİĞÜN, s. 127; KÜTÜKÇÜ, s. 105-106; AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 210. Ayrıca bkz. Yargıtay, 23. HD, T. 27.02.2019, E. 2016/3472, K. 2019/745 ve Yargıtay, 23. HD, T. 23.12.2015, E. 2014/10384 K. 2015/8391 kararlarının karşı oy yazısı (Lexpera). Filipinler hukukunda da *Revised Corporation Code*, Sec. 130'da tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamasının tek ortaklı şirkette de diğer şirketlerle aynı derecede geçerli olduğu belirtilmiştir. https://www.sec.gov.ph/wp-content/uploads/2019/11/2019Legislation_RA-11232-REVISED-CORPORATION-CODE-2019.pdf (ET: 16.03.2024).

¹⁰⁵ SAĞLAM, *Örtünün Aralanması*, s. 47-48. Ayrıca bkz. AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 210.

¹⁰⁶ Yeni tarihli bir kararda "davalı şirketin sermayesinin 2016 yılına kadar yeterli olduğu bu tarihten sonra yetersiz hale geldiği, bunun sebeplerinin davalı şirketin pazarını koruyamamasından, üretimin talep görmemesinden vb. sebeplerden kaynaklandığı, yine davalının borçlardan kurtulmak için şirketin arkasına saklandığına dair bir tespitin de bulunmadığı, dolayısıyla tüzel kişilik perdesinin aralanması şartlarının oluşmadığı" belirtilmiştir. Bkz. Sakarya Asliye Ticaret Mahkemesi, T. 07.03.2023, E. 2021/507, K. 2023/156 (Lexpera).

¹⁰⁷ Benzer olarak Filipinler hukukunda, kanunen, tek ortağın sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanabilmesi için şirketin yeterli şekilde finanse edildiğini gösterme yükümlülüğü yüklenmiştir. Bkz. *Revised Corporation Code*, Sec. 130.

¹⁰⁸ GÜRBÜZ USLU, s. 35.

¹⁰⁹ Ancak haklı olarak ifade edilmelidir ki; bu tür kanuni düzenlemeler, tek ortaklı şirketlerin tercih edilebilirliği olumsuz yönde etkileyebilir veya saman adamlar yardımıyla çok ortaklı şirket kurmaya yönelebilir. Bkz. AYDOĞAN, *Tek Kişi*, s. 58. Öğretide bir görüş tarafından da ekonomi ve sosyal refah için etkili olan tek ortaklı şirketlerin kurulmasını kısıtlayan kanuni düzenlemelere yer verilmemesi gerektiği savunulmaktadır. bkz. GÜRBÜZ USLU, s. 37.

B. Malvarlıklarının ve Alanların Birbirine Karışması

1. Malvarlıklarının Birbirine Karışması

a. Genel Olarak

Tüzel kişinin ayrı ve bağımsız bir kişiliğinin olmasını ifade eden ayrılık ilkesinin bir sonucu olarak sermaye şirketleri, bağımsız bir hukuk süjesi olarak ortakların getirdiği ve artık tamamen şirkete ait olan malvarlığı değerlerine bizzat kendisi sahiptir¹¹⁰. Sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulanabilirliği, şirket malvarlığının ortakların malvarlığından fiilen bağımsız olmasına bağlıdır¹¹¹. Aksi takdirde; şirket ile ortağın malvarlıklarının ayrı ve ayırt edilebilir olmadığı durumlarda, tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak ortağın sorumluluğuna gidilmesi gündeme gelir. Daha açık bir ifadeyle böyle bir durumda sınırlı sorumluluk ilkesi uygulama alanı bulmaz ve şirket ortağı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla şirketin işlemlerinden sorumlu hâle getirilir. Öğretide, ayrılık ilkesinin ihlâl edildiği bu durum, “malvarlıkların birbirine karışması” şeklinde ifade edilmektedir¹¹².

Malvarlıklarının birbirine karıştığı hâlin tespiti, çoğu zaman, şirketin tuttuğu ticari defterlerde yer alan kayıtlara bakılarak yapılmaktadır¹¹³. Örneğin malvarlığını oluşturan değerlerin ticari defterlerde tam ve açık şekilde belirtilmemesi, defterlerin usulüne uygun ve kolay anlaşılabilir şekilde tutulmamış olması, sözleşmeye yönelik ifayı gerçekleştiren şirket ile faturayı kesen şirketin farklı şirketler olması¹¹⁴, ortak ile şirketin ticari defterlerinin müşterek şekilde tutulması¹¹⁵ ya da şirket ile şirket ortaklarının veya hâkim şirket ile bağlı şirketlerin malvarlıkları arasındaki sınırın kesin bir şekilde ayrılmadığı durumlarda malvarlıklarının birbirine karışmasından söz edilebilir¹¹⁶. Benzer şekilde şirkete ait bilançoda çeşitli muhasebe hileleriyle veya hileli başkaca işlemlerle malvarlığı değerlerinin hem şirkete hem de ortağa aitmiş gibi gösterildiği durumlarda da malvarlığının birbirine karıştığı kabul edilir¹¹⁷. Yine özel harcamaların şirkete ait banka hesabından yapılması¹¹⁸ veya şirketin envanterine kayıtlı olan değerli eşyanın ortağın kendi özel villasında kullanılması da malvarlıklarının birbirine karıştığını gösterir¹¹⁹. Ancak örneğin, hâkim şirketin bağlı şirketlerden birine kredi vermesi veya bir taşınmazını bağlı şirketin borçlarına teminat olarak göstermesi hâllerinde malvarlıklarının birbirine karışmasından bah-

¹¹⁰ ARKAN, s. 139. Belirtmek gerekir ki şirketin tasfiyesi hâlinde bile ortakların, getirdikleri sermaye payını geri istemeleri mümkün değildir. Tasfiye hâlinde ortaklar tarafından ancak tasfiye payı talep edilebilmektedir. Bkz. ÖZTEK / MEMİŞ, s. 205.

¹¹¹ YANLI, s. 237; SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 158. Benzer yönde bkz. ULUSOY, s. 380; GÜRBÜZ USLU, s. 36.

¹¹² YANLI, s. 237; TOPALOĞLU, s. 2092; TEKİNALP / TEKİNALP, s. 396; PULAŞLI, § 7, N. 48.

¹¹³ Yargıtay da malvarlıklarının birbirine karışması nedeniyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin kararlarında ticari defterlerin incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Örneğin bir kararda; “Somut olayda davacı, alacağını borçlu şirketten alamadığına ve davacı tarafından, borçlu şirket ile davalıların organizasyonları ile malvarlıklarının birbirine karıştığı da iddia edildiğine göre, davalı tarafa ait ticari defterlerin de incelenmesi suretiyle borçlu ile davalıların malvarlıklarının karışıp karışmadığı, tüzel kişiliğin perdesinin kaldırılarak davalıların, dava dışı ...İnş. San. Tic. Ltd. Şti.’nin borcundan sorumlu tutulup tutulamayacağına değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış (...)” şeklinde belirtilmiştir. Bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 19.03.2018, E. 2016/9387, K. 2018/2071 (Legalbank). Başka bir kararda ise tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilmesinde davalının kestiği faturalardan birinin şirketin defterine kaydedildiğinin gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Yargıtay, 19. HD, T. 25.03.2008, E. 2007/9269, K. 2008/2932 (Lexpera).

¹¹⁴ GÜL, Hilal: “Yüksek Mahkeme Kararları Işığında Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 91, Sayı 6, s. 212.

¹¹⁵ TEKİNALP / TEKİNALP, s. 396; ŞAHİN, Ayşe: “Yargı Kararlarında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Yoluyla İlişkili Şirketin Sorumlu Kılınması”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2022, Cilt 20, Sayı 233, s. 1645.

¹¹⁶ YANLI, s. 239; TOPALOĞLU, s. 2092. Ayrıca bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 30.03.2015, E. 2014/15725, K. 2015/4381 sayılı kararın karşı oyu (Lexpera).

¹¹⁷ DURAL, s. 105.

¹¹⁸ KAPLAN, İbrahim: “Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2009, Cilt 25, Sayı 4, s. 44.

¹¹⁹ ULUSOY, s. 379; KESİK CANBULUT, Büşra: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2020, Cilt 18, Sayı 212, s. 3708. Yargıtay’ın bir kararının karşı oyunda da “davalıların aldıkları malların defter kayıtlarında olmadığı, davalıların şirket adına aldıkları ürünleri haricen sattıkları, satış bedellerini şahsi işlerinde kullandıkları” ifadelerine yer vererek böyle bir durumda tüzel kişi ile ortakların malvarlıklarının ve organizasyonlarının birbirine karıştığının kabul edilmesi ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 30.03.2015, E. 2014/15725, K. 2015/4381 sayılı kararın karşı oyu (Lexpera).

sedilemez. Aksine böyle bir durumda bağlı şirketin alacaklılarına karşı hâkim şirketin sorumlu kılınması söz konusudur¹²⁰.

Malvarlıklarının birbirine karışmasının ortak ile şirket arasında meydana geldiği durumlara örnek olarak şirkete ait aracın ortağa karşılıksız bir şekilde kullanılması veya düşük bir bedelle kiralanması, şirketin malvarlığından ortaklara kontrolsüz şekilde yapılan aktarımlar ya da malvarlığının kayıt dışı şekilde ortağa faydalandırılması hâlleri gösterilmektedir¹²¹. Dikkat edilmelidir ki, örneğin, ortaklar tarafından şirket malvarlığı değerlerinin rayiç bedelle satın alındığı veya kiralandığı, şirketin defter ve kayıtlarından anlaşılabilir ise malvarlığının birbirine karıştığından söz edilemez¹²². Nitekim ticari hayatta ayrı ve bağımsız bir hukuk süjesi olarak var olan şirketin diğer kişilerle yaptığı hukuki işlemler ne kadar olağansa ortakla yapılan hukuki işlemler de olağan karşılanmalıdır. Malvarlıklarının birbirine karışması hâlinde söz edilemeyecek bir diğer örnek de ortağın şirkete karşı TTK'nin 358'inci maddesinde belirtilen borçlanma yasağına aykırı olmayan nakit borçlanması durumudur¹²³.

Malvarlıklarının birbirine karışması, birbirinden bağımsız iki şirketin¹²⁴ veya bağlı (kardeş) şirketler¹²⁵ arasında da gündeme gelebilir. Yargıtay da aynı gruba bağlı iki şirketin söz konusu olduğu bir kararında, şirketlerden birinin kestiği faturanın diğerinin ticari defterine yazılmış olduğu ve kurucuları ile yöneticilerinin aynı kişilerden oluştuğu göz önünde tutulduğunda organik bağ nedeniyle özdeşleşmenin saptanması hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilebileceğini belirtmiştir¹²⁶.

b. Malvarlıklarının Birbirine Karışması Nedeniyle Perdenin Kaldırılması ve Ortağın Sorumlu Tutulması

Malvarlıklarının birbirine karışması hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gerektiği öğretide genel kabul görmektedir¹²⁷. Ancak tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak ortağın sorumluluğuna gidilmesi için malvarlıklarının birbirine karışması hâli, tek başına yeterli bir sebep olarak görülmemektedir¹²⁸. Ortağın sorumluluğuna gidilebilmesi için öncelikle ortağın, karışmaya sebep olabilecek şekilde şirket üzerinde etki ve hâkimiyetinin bulunması gerekmektedir¹²⁹. Bununla birlikte malvarlıklarının karıştığı hâllerde, ortağın sorumlu tutulabilmesi için bu durumun ortaya çıkmasında kusurunun bulunması da gerekmektedir¹³⁰.

¹²⁰ YANLI, s. 239.

¹²¹ YANLI, s. 240; YÜKSEL, s. 274.

¹²² YANLI, s. 239; GÖGER, s. 135.

¹²³ ŞAHİN, s. 1644-1645, dn. 160.

¹²⁴ GÖGER, s. 137. Benzer yönde bkz. BAHTİYAR, s. 12.

¹²⁵ YANLI, s. 241. Ayrıca bkz. ÖZTEK / MEMİŞ, s. 208-209.

¹²⁶ Yargıtay, 19. HD, T. 25.03.2008, E. 2007/9269, K. 2008/2932 (Lexpera).

¹²⁷ GÖGER, s. 132; SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 158; KESİK CANBULUT, s. 3708; YANLI, s. 237; ÇAMOĞLU, *Perdenin Kaldırılması*, s. 14-15; POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, N. 122b; BAHTİYAR, s. 12-13. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD, T. 11.12.2017, E. 2016/5148, K. 2017/7084 (Lexpera). Öz kaynak yetersizliği hâlinde çekinceli bir tutum sergileyen Alman Federal Mahkemesi tarafından malvarlıklarının birbirine karışması hâlinde ise çoğu zaman tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidildiği görülmektedir. Bkz. TAN / WANG / HOFMANN, s. 180 vd., özellikle 185.

¹²⁸ GÖGER, s. 134-135. Benzer yönde; Alman Federal Mahkemesi, bir kararında malvarlıklarının birbirine karışması hâlinde ortağın sorumlu tutulabilmesi için aynı zamanda dürüstlük kuralına veya ahlâka aykırılık oluşturan sübjektif bir unsurun da bulunması gerektiğini belirtmiştir. Karar için bkz. YANLI, s. 243-244.

¹²⁹ ULUSOY, s. 379; GÜNAY, Sena Nur: *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, s. 152. Benzer yönde Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. YANLI, s. 244-245, dn. 1079. Dikkat edilmelidir ki etki ve hâkimiyet, yalnızca payların çoğunluğuna sahip ortağa ait olmayabilir. Örneğin genel kurulda diğer ortakların desteğine sahip olan azınlıkta kalan ortak da etki ve hâkimiyeti elinde bulundurabilir. Daha açık bir ifadeyle malvarlıklarının birbirine karışmasına sebep olabilecek etki ve hâkimiyete sahip ortağın azınlık ortak olması da mümkündür. Azınlık olmasına rağmen etki ve hâkimiyetin kullanılarak şirket yöneticilerine işlem yaptırılması durumunda da işlemi yaptıran ve hâkimiyeti elinde bulunduran ortağın sorumluluğuna gidilmelidir. Şirket üzerinde etki ve hâkimiyeti bulunmayan bir ortak, malvarlıklarının birbirine karışmasına sebep olamayacağı gibi bundan dolayı sorumlu da tutulamaz. Bkz. YANLI, s. 245; ULUSOY, s. 379.

¹³⁰ İtalyan hukukunda ise benzer yönde bkz. SPERANZIN, s. 165-166. Kusur, engel olması gerekirken engel olmaması şeklinde ihmali bir davranışla da söz konusu olabilir. Bkz. DURAL, s. 105; GÖGER, s. 135.

Malvarlıklarının birbirine karışması nedeniyle ortağın sorumlu tutulması, öğretide farklı gerekçelere dayandırılarak kabul edilmiştir. Bir görüşe göre bu durumda, hukuki yapının kötüye kullanılması söz konusuysen diğer görüşe göre ise çelişkili davranış yasağı sebebiyle tüzel kişilik perdesi kaldırılır¹³¹. Çelişkili davranış yasağı görüşünü savunanlara göre ayrılık ilkesine kendisi uymayan bir ortağın, şahsî sorumluluktan kurtulmak için şirket alacaklılarına karşı mal ayrılığını ileri sürmesi birbiri ile çelişen iki davranıştır¹³². Öğretide yer alan diğer bir görüşe göre ise ortağın ayrılık ilkesine aykırı davranması hâlinde sınırlı sorumluluk ilkesi gereğince sorumlu tutulmayacağını öne sürmesi dürüstlük kuralına aykırı olup hakkın kötüye kullanılmasına neden olur. Bu hâlde hakkın kötüye kullanılmasının hukuk düzenince tanınması mümkün olmayacağı için sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulanması da söz konusu olmaz¹³³.

c. Tek Ortaklı Şirketlerde Malvarlıklarının Karışması

Malvarlıklarının birbirine karışması için belirtildiği gibi, karışmaya sebep olabilecek şekilde şirket üzerinde etki ve hâkimiyetin bulunmasını gerektirmektedir. Bu açıdan tek kişi şirketlerde, kontrol sahibi tek ortak tarafından malvarlıklarının birbirine karışması diğer şirketlere göre görece kolay olduğundan tüzel kişiliğin kötüye kullanılması amacıyla sıklıkla başvurulan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır¹³⁴. Tek kişiden oluşan şirkette, şirketin malvarlığı ile tek ortağın malvarlığının karışmaması için malvarlığı değerlerinin kesin bir biçimde birbirinden ayrılması ve ortağın şirket malvarlığını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaması gerekmektedir¹³⁵. Tek kişi ortağın söz konusu yükümü, ayrılık ilkesinin doğal bir sonucudur. Dolayısıyla sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanmak isteyen kişi, malvarlıklarının ayrılığına dikkat etmelidir. Aksi takdirde tek kişi ortak, ayrılık ilkesinin arkasına saklanamaz ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla şirketin borçlarından sorumlu hâle gelir¹³⁶. Tek ortak ile şirketin malvarlıklarının karışmasını önlemek amacıyla düzenlenen TTK'nin hükümlerine aykırılık hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla ortağın sorumlu kılınması söz konusudur¹³⁷.

Malvarlıklarının ortak lehine olacak şekilde birbirine karıştığı durumlarda ortağın kişisel alacaklıları bu artıştan yararlanırken şirket alacaklılarının zarar görmesi hakkaniyete aykırı olacaktır¹³⁸. Tam tersi durumda ortağın, kişisel alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla kendi malvarlığını, şirketin malvarlığı gibi göstermesi de şirket alacaklılarının lehine ortağın kişisel alacaklılarının aleyhinedir. İlk durumda şirket alacaklıları, ortağın sorumluluğuna; ikinci durumda ise ortağın kişisel alacaklıları, şirketin malvarlığına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla başvurabilir. Bu yöndeki kabul, şirket alacaklıları ile ortağın kişisel alacaklıları arasındaki menfaat dengesinin sağlanmasına da uygundur¹³⁹.

Şirket ile tek ortağın malvarlıklarının birbirine karışması, özellikle ortağın kendi ticari işletmesinin de bulunduğu hâllerde kendisinin ve şirketin ticari defterlerinin ayrı ayrı veya anlaşılabilir şekilde tutulmamış olması, şirket ve ortağın aynı malvarlığı değerleri üzerinden işlemler gerçekleştirmesi durumlarında meydana gelmektedir¹⁴⁰. Öğretide, tek ortaklı şirketlerde malvarlıklarının birbirine karış-

¹³¹ Öğretide yer alan diğer görüşler ve ayrıntılı bilgi için bkz. YANLI, s. 241 vd.; ESEN, s. 36-38.

¹³² TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, 27-14, s. 781. Ayrıca bkz. YANLI, s. 243.

¹³³ YANLI, s. 245-246; KUŞ, s. 146; ARKAN, s. 140. Benzer yönde ayrıca bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 19.03.2018, E. 2016/9387, K. 2018/2071 (Legalbank).

¹³⁴ TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 27-14; ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 198; OCAKTAN, s. 129; GÖGER, s. 193-194. Benzer yönde bkz. GÜNER, s. 160.

¹³⁵ PULAŞLI, § 27, N. 10.

¹³⁶ PULAŞLI, § 27, N. 10; OCAKTAN, s. 128.

¹³⁷ TTK'nin anonim şirketlere yönelik 338/2, 371/6 ve 408/3, limited şirketlere yönelik 574/2, 616/3 ve 629/2 hükümleri, malvarlıklarının karışmasını önlemek amacıyla düzenlenmiştir. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 27-13; DEVELİ AYVERDİ / ALBAYRAK CEYLAN, s. 53.

¹³⁸ ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 113-114.

¹³⁹ ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 116-117; OCAKTAN, s. 129.

¹⁴⁰ YANLI, s. 238. Ayrıca bkz. ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 199, 201.

ması hâlinde, ortağın sorumluluğuna tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla gidilebilmesi için ortağa isnat edilebilir kusurun bulunmasının gerekli olduğu belirtilmektedir¹⁴¹.

2. Alanların Birbirine Karışması

a. Genel Olarak

Öğretideki bazı yazarlara göre malvarlığının karışması, alanların karışması hâlinin alt başlıklarından birini oluşturmakta ve alanların karışması, malvarlığının ve organizasyonların birbirine karışması olarak ikiye ayrılmaktadır¹⁴². Ancak öğretilerde malvarlıklarının birbirine karışması ve alanların birbirine karışması hâllerini iki ana başlık olarak ayrı ayrı inceleyenler de bulunmaktadır¹⁴³. Biz de bu ayrımı kabul ederek “organizasyonların karışması¹⁴⁴”, “şirket formalitelerine dikkat edilmemesi”¹⁴⁵ “süjelerin birbirine karışması”¹⁴⁶ veya “ortağın şirket tüzel kişiliği ile özdeşleşmesi”¹⁴⁷ anlamına gelebilecek şekilde “alanların birbirine karışması” kavramını tercih etmekteyiz.

Alanların birbirine karışması, şirket ile ortaklarının ayrı kişiliklerinin bulunduğu, şirketin organizasyonundan veya üçüncü kişilere karşı görünüşünden anlaşılmasını ifade etmektedir¹⁴⁸. Malvarlıklarının birbirine karışmasında olduğu gibi alanların birbirine karışması hâlinde de ayrılık ve sıralı sorumluluk ilkelerinin kötüye kullanılması söz konusudur¹⁴⁹.

Özellikle şirket ortağının bireysel olarak da ticari faaliyetlerde bulunması hâlinde, kendi işletmesine ilişkin bir iş olmasına rağmen şirket adına hareket ediyormuş izlenimi vermesi veya şirket ile kendi işletmesi arasında bir ayrım yokmuş gibi üçüncü kişilerle işlem yapması durumunda alanların birbirine karıştığı kabul edilmektedir¹⁵⁰. Ortağın ayrıca ve bağımsız olarak ticari faaliyetlerde bulunduğu durumlarda, üçüncü kişi tarafından şirketle mi yoksa ortağın kendisiyle mi hukuki ilişkiye girdiğinin açıkça anlaşılabilir olması gerekmektedir¹⁵¹. Örneğin ortağın şirketinkine benzer ticaret unvanı kullanması, aynı alanda faaliyet göstermesi, aynı amblemi ya da antetli kâğıdı kullanması¹⁵² veya şirket ile aynı iletişim ve adres bilgilerine sahip olması durumlarında şirket ile ortağın üçüncü kişiler nezdinde iki ayrı kişiliğinin bulunduğu açıklıkla ortaya konmadığı kabul edilmektedir¹⁵³.

Aynı işverene ait iki farklı şirketin söz konusu olduğu durumlarda da alanların birbirine karışması gündeme gelebilir¹⁵⁴. Bu açıdan sadece ortak ve şirket arasında değil, iki şirket arasında da alanların

¹⁴¹ GÖGER, s. 194. Benzer yönde ayrıca bkz. İstanbul 14. ATM, T. 01.06.2023, E. 2014/1201, K. 2023/445 (Lexpera).

¹⁴² ÖZTEK / MEMİŞ, s. 205; ÖZKURT, s. 43; KERVANKIRAN, s. 464; İYİĞÜN, s. 129; ALKANAT, Saadet Ece: *Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasının Yargıtay Kararları Işığında İncelenmesi*, Platon Plus Yayınları, İstanbul, 2022, s. 83.

¹⁴³ YANLI, s. 246; YURDAKUL, s. 84; GÖGER, s. 132; YÜKSEL, s. 274; ESEN, s. 33; BAHTİYAR, s. 12-14.

¹⁴⁴ KERVANKIRAN, s. 465; ALKANAT, s. 90. Ayrıca bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 30.03.2015, E. 2014/15725, K. 2015/4381 sayılı kararın karşı oyu (Lexpera).

¹⁴⁵ TOPALOĞLU, s. 2093.

¹⁴⁶ ESEN, s. 38.

¹⁴⁷ ULUSOY, s. 377; ÇAMOĞLU, *Perdenin Kaldırılması*, s. 15; DOĞAN, Özgür: “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *Konya Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 1, Sayı 1, s. 43.

¹⁴⁸ YANLI, s. 246; BAHTİYAR, s. 13; ŞAHİN, s. 1649. Alanların birbirine karışması durumuna örnek olarak öğretilerde; birden çok şirketin kurucusu ve yöneticisi olan bir gerçek kişinin tacir olduğunu kabul ederek iflasına ilişkin verilen Yargıtay kararı örnek olarak gösterilmektedir. Her ne kadar kararda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ismen zikredilmese de söz konusu kararın alanların birbirine karışmasına örnek teşkil ettiği belirtilmektedir. Bkz. Yargıtay, 19. HD, T. 02.11.2000, E. 2000/5828, K. 2000/7383 (Lexpera). SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 158. Karara ilişkin ayrıca bkz. POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, N. 123a.

¹⁴⁹ ÖZTEK / MEMİŞ, s. 205; KERVANKIRAN, s. 464.

¹⁵⁰ GÖGER, s. 138-139. Ayrıca bkz. ŞAHİN, s. 1649-1650.

¹⁵¹ YANLI, s. 246; ESEN, s. 38-39; BAHTİYAR, s. 13.

¹⁵² ULUSOY, s. 379. Benzer yönde bkz. Yargıtay, 9. HD, T. 18.06.1998, E. 1998/8721, K. 1998/10489 (YANLI, s. 36).

¹⁵³ YANLI, s. 246; YÜKSEL, s. 274-275; TOPALOĞLU, s. 2093; BAHTİYAR, s. 13. Ayrıca bkz. TAN / WANG / HOFMANN, s. 180-181.

¹⁵⁴ ULUSOY, s. 378. Ancak yazarın sözünü ettiği Yargıtay kararında tüzel kişilik perdesi kaldırılması uygulanmadığı gibi farklı iki şirketin bulunduğu kabul edilmiştir. Bkz. Yargıtay, 9. HD, T. 14.04.1998, E. 1998/6757, K. 1998/6771. Kararın eleştirisi için ayrıca bkz. ODA-

birbirine karışması mümkündür. Birbiriyle ilişkili iki şirketin yöneticilerinin aynı olması, aynı personel veya muhasebecinin çalışması, aynı kişiler tarafından temsil edilmesi, benzer ticaret unvanına sahip olmaları gibi durumlarda üçüncü kişinin hangi şirketle işlem yaptığını tam olarak bilememesi hâlinde alanların karışması sebebiyle ilişkili şirketin sorumluluğuna gidilebilir¹⁵⁵. İşçinin aralarında organik bağ bulunan ve aynı adreste faaliyet gösteren birden fazla şirkette istihdamına ilişkin Yargıtay kararlarında tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gerektiği kabul edilmektedir¹⁵⁶. Yine benzer şekilde hâkim şirketin üçüncü kişiyle yapılan bir işlemde bağlı şirketlerden biriyle birlikte hareket etmiş görünüşü yaratması durumunda da alanların birbirine karıştığından bahsedilebilir¹⁵⁷. Alanların birbirine karışması durumunda ortak veya bir şirket, özdeş olduğu görünümü yarattığı diğer bir şirketle aynı kişiymiş gibi hareket etmekte ve işlem yaparken tüzel kişilik perdesini kendisi kaldırmakta ancak sorumluluk durumunda perdenin arkasına sığınmaktadır¹⁵⁸.

Malvarlıklarının birbirine karışmasından farklı olarak alanların birbirine karışması hâlinde ortağın şirket üzerinde etki ve hâkimiyetinin bulunup bulunmadığı önemli değildir¹⁵⁹. Bu açıdan üçüncü kişinin, ortağın sorumlu olduğuna inanarak hareket etmesinin, alanların birbirine karışması için yeterli olduğu kabul edilmektedir¹⁶⁰. Bununla birlikte görünüşte yaratılan sahte gerçekliğin süreklilik arz etmesinin şart olmadığı da belirtilmelidir¹⁶¹.

b. Alanların Birbirine Karışmasından Doğan Sorumluluk

Alanların birbirine karışması hâlinde sorumluluğun sebeplerine ilişkin öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre alanların birbirine karışması hâlinde de malvarlıklarının birbirine karışması gibi doğrudan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ile ortağın sorumluluğuna gidilmesi mümkündür¹⁶².

Öğretide çoğunluğa göre ise ortağın sorumluluğuna gidilmesi “*hukuki görünüşe güven ilkesinden*” kaynaklanmaktadır¹⁶³. Buna göre üçüncü kişilere karşı yaratılan hukuki görünüş korunmalı ve bu gö-

MAN, Serkan: “Yargıtay Kararları Işığında İşçinin Aynı İşverenin İşyerlerinde Aralıklı Çalışması Durumunda Kıdem Tazminatının Hesaplanması”, *Kamu-İş Dergisi*, 2000, Cilt 5, Sayı 4, s. 154-155. Yargıtay daha yeni tarihli bir kararında ise bir şirketin borçlarından dolayı tüzel kişilik perdesinin kaldırılması suretiyle hâkim ortaklarının aynı olduğu benzer diğer şirketi sorumlu tutmuştur. Yargıtay, 19. HD, T. 24.03.2015, E. 2014/7181, K. 2015/4144 (Lexpera). Kararın karşı oyunda ise çoğunluk tarafından kabul edilen görüşün ikinci şirketin alacaklılarının zararına olduğu belirtilerek tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla ancak sorumlu şirketin hâkim ortaklarının sorumluluğuna gidilebileceği ve söz konusu ortakların hâkim ortak olduğu başka bir şirketin sorumluluğuna gitmenin kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Kanaatimizce, sadece hâkim ortakların aynı olması sorumluluğa işaret etmese de iki şirket arasında bir bütünlük veya özdeşlik söz konusuysa tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla diğer şirketin sorumlu tutulması gerekmektedir. Yargıtay kararının gerekçesinde de gerek şirket tarafından düzenlenen belgelerden gerekse internet sitesinden anlaşıldığı üzere iki şirket arasında bir özdeşliğin söz konusu olduğu ifade edilmektedir.

¹⁵⁵ TOPALOĞLU, s. 2093; ŞAHİN, s. 1651. Yargıtay, HGK, T. 01.07.2020, E. 2019/808, K. 2020/504 (Lexpera). Ancak dikkat edilmelidir ki Yargıtay uygulamasında salt yöneticilerin veya ortakların aynı olmasından kaynaklı olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilemeyeceği vurgulanmaktadır. Bkz. Yargıtay 11. HD, T. 12.09.2014, E. 2013/8411, K. 2014/1367. Benzer yönde bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 01.04.2021, E. 2020/6865, K. 2021/3225 (Lexpera). Yine benzer başka bir kararda da iki şirketin ortaklarından bazılarının müşterek olması, merkezlerinin aynı olması ve internet sitelerinde karşılıklı olarak grup şirket olduklarını ilan etmeleri tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yeterli görülmemiş; faaliyet konularının benzer olmadığı ve mevcudu eksiltme yönünde kötü niyetli ya da dürüstlük kuralına aykırı herhangi bir işlem yapmış olduklarının ispatlanamadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 17.01.2024, E. 2023/1317, K. 2024/366 (UYAP).

¹⁵⁶ “Bu durumların söz konusu olduğu halde tüzel kişilik perdesinin aralanması sureti ile gerçek işveren veya organik bağ içinde olan tüm işverenler sorumlu tutulmaktadır. Organik bağ ise şirketlerin adresleri, faaliyet alanları, ortakları ve temsilcilerinin aynı olmasından, aralarındaki hukuki ilişkilerin tespitinden anlaşılır.” Yargıtay, 9. HD, T. 13.04.2015, E. 2015/0375, K. 2015/13938. Benzer yönde ayrıca bkz. Yargıtay, 22. HD, T. 05.12.2015, E. 2015/2043, K. 2015/3837 (Lexpera).

¹⁵⁷ ESEN, s. 39. Ayrıca bkz. KÜTÜKÇÜ, s. 118; HARSA, Tulu: *Şirketler Topluluklarında Tek Elden Yönetim ve Hakim Şirketin Tek Elden Yönetimden Kaynaklanan Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 197.

¹⁵⁸ ULUSOY, s. 377. Ayrıca bkz. Yargıtay, HGK, T. 09.06.2020, E. 2020/94, K. 2020/358, (Lexpera).

¹⁵⁹ YURDAKUL, s. 88; GÜNAY, s. 157; KUŞ, s. 148.

¹⁶⁰ YÜKSEL, s. 275.

¹⁶¹ GÜNAY, s. 157.

¹⁶² ULUSOY, s. 377.

¹⁶³ Bu görüşte olan yazarlar için bkz. YANLI, s. 248-249, dn. 1090 vd. Benzer yönde ayrıca bkz. ESEN, s. 40; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 206; TAN / WANG / HOFMANN, s. 181; TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 27-15.

rünüşe aykırı olarak artık iki ayrı kişinin varlığının bulunduğu savunulmamalıdır¹⁶⁴. Üçüncü kişi konumunda olan alacaklıların, yaratılan bu görünüşe inanarak hareket etmeleri şarttır¹⁶⁵. Hukuki görünüş ilkesinden doğan sorumluluk, özel bir sorumluluk nedeni olarak ele alındığı için burada artık “gerçek anlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması”¹⁶⁶ söz konusu değildir¹⁶⁷. Benzer şekilde öğretide alanların karışmasına yol açan birçok durumda, şirketler topluluğuna ilişkin hükümler arasında yer alan ve hâkim şirketin güvenden doğan sorumluluğunu¹⁶⁸ düzenleyen TTK’nin 209’uncu maddesinin uygulama alanı bulabileceği belirtilerek söz konusu madde kapsamına giren hâllerde artık tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilmesinin mümkün olmayacağı ifade edilmektedir¹⁶⁹. Nitekim ayrı ve özel bir hükmün bulunduğu hâllerde kanun koyucu tarafından yapılan düzenleme, uygulama alanı bulur ve bu noktada tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gibi uygulama ile ortaya çıkan alternatif imkânlarla başvurulması söz konusu olmaz.

c. Tek Ortaklı Şirketlerde Alanların Karışması

Alanların karışması da malvarlıklarının karışması gibi tek ortaklı şirketlerde kolayca karşılaşılabilecek bir durumdur. Tek ortak ile şirketin ayrı hukuki kişilikleri olduğunun üçüncü kişiler tarafından anlaşılmadığı durumlarda üçüncü kişinin bu durumdan zarar görmesi hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıyla ortağın sorumluluğuna gidilebileceği kabul edilmektedir. Ortağın ayrıca kendisinin ticari faaliyetlerde bulunduğu durumlarda işlemi kendi işletmesi adına mı yoksa şirket adına mı yaptığının işlemin karşı tarafına açık şekilde bildirilmesi gerekir¹⁷⁰. Tek ortaklı şirketlerde alanların karışmasına örnek olarak şirkette çalışan kişilerin ortağın kişisel işlerinde de görevlendirilmesi, ortağın ticari faaliyetlerinin şirketle aynı konuda olması, ortağın şirket ad ve hesabına üçüncü kişiyle işlem yaparken şahsî sorumluluğunun da olduğu izlenimi vermesi, üçüncü kişilerin başkaca sebeplerle ortak ve şirket tüzel kişiliğinin aynı kişiler olduğunu zannetmesi hâlleri sayılmaktadır¹⁷¹. İngiliz temyiz mahkemesi, yakın tarihli bir müsadere kararında tek ortağın şirketle birlikte hareket ettiği durumlarda şirket ile tek ortak arasında hukukten bir özdeşleşmenin olduğunu vurgulayarak ayrılık ilkesinin zedelendiğini belirtmiştir¹⁷².

Belirtmek isteriz ki; tek ortaklı şirketlerde malvarlıklarının ve alanların birbirine karışmış olması durumunda ayrılık ilkesinin keskin sınırları da ortadan kalkacağından tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolu, şirket alacaklılarının lehine olacak şekilde yorumlanmalıdır. Bu açıdan malvarlıklarının ve alanların birbirine karışmasını ispat eden davacının ayrıca tüzel kişiliğin kötüye kullanıldığına yönelik bir ispat yükü altına sokulmaması gerekmektedir. Böyle bir durumda, tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak sorumlu ortağa başvurulmaması için davalı tarafından tüzel kişiliğin kötüye kullanılmadığı ispat edilmelidir¹⁷³. Kanaatimizce bu yöndeki kabul, uygulamada tek ortaklı şirketlerin ortaya çıkarabileceği

¹⁶⁴ YANLI, s. 249.

¹⁶⁵ YANLI, s. 248-249. Benzer yönde bkz. YÜKSEL, s. 275; KUŞ, s. 149.

¹⁶⁶ YANLI, s. 19-20; KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 86.

¹⁶⁷ YANLI, s. 249.

¹⁶⁸ Konu hakkında ayrıca bkz. GÖGER, s. 245 vd.

¹⁶⁹ TOPALOĞLU, s. 2099-2103; GÖGER, s. 141. Ancak şirketler topluluğuna ilişkin düzenlemelerin yetersiz kaldığı durumlarda, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına başvurulabileceği kabul edilmelidir. Bkz. GÜNER, s. 202 vd.

¹⁷⁰ Bu durum “maddi açıklık ilkesi” olarak ifade edilmektedir. Bkz. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 5-11. Ayrıca bkz. GÖGER, s. 194-195.

¹⁷¹ GÖGER, s. 195.

¹⁷² Kararda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması tam olarak uygulanmamış olsa da şirketin ayrı tüzel kişiliği göz ardı edilmiştir. Bkz. *R v. Sale (Peter John)* [2013] EWCA Crim 1306, (25.07.2013), [2014] 1 WLR. 663 (SPOTORNO, s. 107).

¹⁷³ Yargıtay’ın bir kararının karşı oyunda da “davalıların aldığı malların defter kayıtlarında olmadığı, davalıların şirket adına aldıkları ürünleri haricen sattıkları, satış bedellerini şahsi işlerinde kullandıkları bilirkişi raporlarından anlaşılmaktadır. Bu durumda tüzel kişi ile ortakların alanlarının organizasyon ve malvarlığı bakımından birbirine karıştığı sabit olmuştur. Diğer taraftan, davalılar ekonomik kriz nedeniyle zarar ettiklerini savunmuşlardır. Ancak, mahkemece bilirkişi incelemesi yapılmadan önce şirket defterleri ve belgeler istendiği halde ibraz edilmemiştir. Şeffaflık ve hesap verilebilir olma şirketler hukukunun temel prensiplerindedir. Sadece bu lazimeye uyulmaması dahi perdenin kaldırılmasını gerektirir. Sonuç olarak, davalılar aldığı ürün bedellerini defterlerine kaydetmemişler şahsi işlerinde kullanmışlar, şirketi şeffaf ve hesap verebilir bir şirket olarak idare etmemişler ve davacının zararına sebebiyet vermişlerdir. (...) Bu durumda şirket kalkanından istifade etmeleri mümkün değildir.” ifadelerine yer verilmiştir. Bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 30.03.2015, E. 2014/15725, K. 2015/4381 (Lexpera).

sorunları azaltacak ve tek ortağa ihtiyatlı bir şekilde davranma yükümlülüğü yükleyecektir¹⁷⁴. Yabancı öğretide benzer bir şekilde; birden fazla şirket arasındaki perdenin kaldırıldığı durumlarda bağlılık ilişkisinin davacı tarafından kanıtlanması hâlinde şirketlerin her birinin ayrı yönetimlerinin olduğuna ve birbirlerinden emir ve talimat almadıklarına ilişkin davalıların güçlü deliller sunması gerektiği vurgulanmıştır¹⁷⁵. Bununla birlikte; 2019 yılında yapılan kanun değişikliği ile tek ortaklı şirketlere yasal olarak izin veren Filipinler hukukunda da tek ortağın, şirketin malvarlığının, kendi malvarlığından bağımsız olduğunu kanıtlayamaması hâlinde, şirketin borçlarından ve diğer yükümlülüklerinden müşterek ve müteselsil şekilde sorumlu olacağı düzenlenmiştir¹⁷⁶. Kanaatimizce ispat yüküne ilişkin benzer kanuni düzenleme yapılmadığı sürece malvarlıklarının veya alanların birbirine karıştığı durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna ilişkin yaklaşım, uygulayıcılar tarafından bu yönde olmalı ve alacaklının karışma hâlini ispatladığı durumlarda ek olarak tüzel kişiliğin kötüye kullanıldığını ispatlama yükümlülüğü yüklenmemelidir¹⁷⁷.

C. Yabancı Yönetim

1. Genel Olarak

Ticari hayatta başlı başına bir süje olarak yer alan sermaye şirketleri, kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyetlerini devam ettirme hedefi taşımaktadır. Sermaye şirketlerinin amacı, çoğu zaman şirketi oluşturan ortakların amacıyla aynı yöndedir. Nitekim şirketin elde ettiği kârdan, ortaklar da belli koşullarda pay almakta ve şirketin çıkarı, ortakların da çıkarına hizmet etmektedir. Bununla birlikte kanun koyucu tarafından sermaye şirketlerinin bağımsız organlar tarafından yönetilmesi gerektiği kabul edilmiştir. Şirketin bağımsız organlar tarafından yönetilmesi başta şirket olmak üzere şirket ortaklarının ve alacaklılarının da çıkarları arasında dengeyi sağlamaktadır¹⁷⁸. Ancak bazen şirketi oluşturan ortaklardan biri veya birkaçı ya da şirkette hâkim konumda olan üçüncü kişi, özel birtakım çıkarlar doğrultusunda, şirketin çıkarına ters düşecek şekilde şirketi yönlendirebilir ve böylece şirketin diğer ortaklarının veya şirket alacaklılarının zarar görmesine sebep olabilir. Bu durum, öğretide büyük bir çoğunlukça “yabancı yönetim”¹⁷⁹ olarak isimlendirilmiş ve böyle bir durumda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının gerekli olup olmadığı tartışılmıştır¹⁸⁰.

Alanların karışmasından farklı olarak yabancı yönetimde, şirkete yabancı olan birtakım çıkarlar doğrultusunda şirketin yönetilmesi söz konusudur. Bu durumun tespiti için ilk olarak şirketin amacı ve

¹⁷⁴ Nitekim İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi'nin yakın tarihli bir kararında; şirketin borca batık olmamakla birlikte sermayesinin iki katına yakın tutarda tek ortağa borcunun olduğunun bilirkişi raporuyla sabit olması nedeniyle tek ortağın tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanarak dürüstlük kuralına aykırı davranışlarla şirket sermayesini üzerine geçirdiği, kendisine tanınan ortaklık ve yönetim hakkını kötüye kullanarak şirket alacaklılarını zarara uğrattığını, şirketin malvarlığının tek ortağın üzerinde olduğunu ve bu nedenle tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak tek ortağın şirketin borcundan dolayı davalı/karşı davacıya karşı sorumlu olduğunu kabul etmiştir. Bkz. İstanbul BAM, 12. HD, T. 25.11.2021, E. 2019/1291, K. 2021/1741 (UYAP). Karar, Yargıtay, 11 HD, T. 13.07.2023, E. 2022/947, K. 2023/4482 kararı ile onanmıştır.

¹⁷⁵ OTTOLENGHI, Smadar: “From Peeping Behind the Corporate Veil, to Ignoring it Completely”, *The Modern Law Review*, 1990, Cilt 53, Sayı 3, s. 352.

¹⁷⁶ *Revised Corporation Code*, Sec. 130. Konuya ilişkin bkz. JACINTO, s. 425 vd.

¹⁷⁷ Ankara 13. ATM, T. 28.06.222, E. 2019/422, K. 2022/551 sayılı kararında “şirket mevcudunun 1/3'ünden fazlasının diğer davalı şirket ortağına aktarıldığının anlaşıldığı, buna göre özellikle davalı şirket tüzel kişiliği ile davalı şirket ortağının alanlarının ve malvarlığının birbirine karıştığı, şirket sermayesinin yetersiz olduğu, şirketin faal durumda olmayıp bilinen adresinde de ulaşamadığı hususları nazara alındığında davalı şirket tüzel kişiliğinin malvarlığının, alacaklılarının zararına olarak kötüye kullanıldığı kanaatinin hasıl olduğu, böylece son tahlilde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması suretiyle şirket ortağı diğer davalıya da gidilmesinin olanaklı olduğu” ifadelerine yer verilmiştir. Organik bağ hâlinde ise aksi yönde karar için bkz. Ankara BAM, 21. HD, T. 12.10.2022, E. 2021/203, K. 2022/1197 (Lexpera). Söz konusu karara konu somut olayda, davalı gerçek kişi A, davalı iki kişilik bir şirketin oğuluyla birlikte ortağı, diğer davalı şirketlerin ise tek ortağı olup davalı şirketler arasında organik bağın da bulunduğu bilirkişi raporuyla tespit edilmiştir. Ancak bu durum mahkeme tarafından tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yeterli görülmemiş ve ayrıca “sırf alacaklıdan mal kaçırmak ve onu zarara uğratmak amacıyla kötü niyetli işlemler yapıldığını” somut verilerle davacı tarafından ispatlanması gerektiği belirtilmiştir.

¹⁷⁸ YANLI, s. 120; KUŞ, s. 149;

¹⁷⁹ Öğretide “şirkete hâkimiyet” kavramı da kullanılmaktadır. Bkz. TOPALOĞLU, s. 2088; DOĞAN, s. 44 vd.; ÖZKURT, s. 42. Yabancı yönetimin “organik bağ” kavramıyla iç içe olduğuna ilişkin bkz. KESİK CANBULUT, s. 3710.

¹⁸⁰ YANLI, s. 119; ESEN, s. 29; TEKİNALP / TEKİNALP, s. 396; KERVANKIRAN, s. 467; BAHTİYAR, s. 12; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 208; YÜKSEL, s. 273; ŞAHİN, s. 1655; GÖGER, s. 142; OCAKTAN, s. 112 vd.

menfaati belirlenmeli ve aykırı yönde bir çıkarın olup olmadığı incelenmelidir¹⁸¹. Alanların karışmasında ise iki farklı alan birbirine karışmakta ve yapılan işlem, ortağın işlemi olmasına rağmen şirketin işlemiymiş gibi şirket perdesinin arkasına saklanılmaktadır¹⁸².

2. Bağımlılık Unsuru

Yabancı yönetim hâlinde, normalde bağımsız ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesi gereken bir şirket, hâkimiyet ve etki altında yönetilerek bağımlı hâle gelmektedir¹⁸³. Sermaye şirketlerinde bağımlılık¹⁸⁴, genel bir ifadeyle, şirket ortağı olan veya olmayan gerçek ya da tüzel kişinin şirketin yönetimi konusunda söz sahibi olması ve şirket tarafından alınan kararlarda etkili olmasını ifade etmektedir¹⁸⁵. Bağımlılıktan söz edebilmek için şirkete hâkim olan kişi veya kişilerin hâkimiyet ve etkilerinin süreklilik arz etmesi ve bu etkiyi her an kullanabilecek olmaları yeterlidir. Başka bir ifadeyle hâkimiyet ve etki imkânının varlığı bağımlılık unsuru için yeterli olup bu imkânın kullanılması gerekli değildir¹⁸⁶.

Bağımlılık, doğrudan olabileceği gibi dolaylı olarak da gerçekleştirilebilir¹⁸⁷. Örneğin gerçek kişi (A), (B) şirketinin tek ortağıdır. (B) şirketi ise (C) şirketinde hâkim ortak konumdadır. Böyle bir durumda her ne kadar (C) şirketinde hâkimiyet, (B) şirketi üzerinde gibi gözükse de esasen (C) şirketi, (A) gerçek kişisine dolaylı şekilde bağımlıdır¹⁸⁸. Ancak söz konusu örnekte, öncelikle tüzel kişilik perdesi aralanarak doğrudan hâkim ortak olan (B) şirketinin sorumluluğuna gidilmelidir. Eğer alacaklı, alacağını (B) şirketinden elde edemezse dolaylı hâkim olan gerçek kişi (A)'ya başvurulması gerekir¹⁸⁹.

3. Yabancı Yönetim Nedeniyle Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması

Şirketin bağımlı hâle gelmesinin kaçınılmaz bir sonucu, şirket ile şirkete hâkim olan kişi arasındaki fiili ayrılığın ortadan kalkmasıdır¹⁹⁰. Ayrılık ilkesinin ihlâl edildiği bu durumda, şirketin borçlarından dolayı şirkete hâkim olan kişi veya kişilerin sorumluluğuna gidilmesi gerektiği, öğretide kabul edilmektedir¹⁹¹. Bununla birlikte bağımlılık ilişkisinin varlığı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulması için tek başına haklı sebep oluşturmaz¹⁹². Tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için bağımlılık ilişkisinin yanında, hâkimiyeti elinde bulunduran kişinin şirketin çıkarlarına aykırı bir çıkara ulaşmak amacıyla bu hâkimiyeti kullanması gerekmektedir¹⁹³. Buna örnek olarak hâkim ortağın

¹⁸¹ ŞAHİN, s. 1655.

¹⁸² Bkz. II, B, 2 "Alanların Birbirine Karışması".

¹⁸³ ÖZTEK / MEMİŞ, s. 208; KUŞ, s. 149-150. Şirketler topluluğunda hâkimiyet ilişkisi, TTK'de açıkça düzenlenmiş ve şirketler topluluğunda bağımlılık ilişkisinin kurulması, TTK'nin 195'inci maddesinde belirtilmiştir. Ancak bu düzenleme, sadece şirketler topluluğu bakımından geçerlidir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına sebep olan yabancı yönetim ise şirketler topluluğunun yanı sıra gerçek kişinin de şirkete hâkimiyetini ifade eden geniş bir kavramdır. Bununla birlikte öğretide, aksi yönde bir görüş tarafından yabancı yönetimin sadece bağlı işletmeler bakımından söz konusu olduğunu belirtmektedir. Görüş için bkz. KERVANKIRAN, s. 467.

¹⁸⁴ Mehaz Alman ve İsviçre hukuk sistemlerinde yapılan tanımlar için bkz. YANLI, s. 123 vd.

¹⁸⁵ ESEN, s. 33; KUŞ, s. 150.

¹⁸⁶ YANLI, s. 130-131; ESEN, s. 32; KUŞ, s. 150.

¹⁸⁷ YANLI, s. 130; ESEN, s. 31-32.

¹⁸⁸ KUŞ, s. 152.

¹⁸⁹ ULUSOY, s. 389-390. Bununla birlikte; (B) şirketinin, (C) şirketinde tek yönetim kurulu üyesi olması ve temsilcisi olarak da tek ortağı olan (A) gerçek kişisini atadığı bir durumda (A), fiili yönetim kurulu üyesi olarak TTK'nin 553 maddesine göre sorumlu tutulabilir. Böyle bir durumda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına gerek olmayacaktır. Konuya ilişkin bkz. DEVELİ AYVERDİ / ALBAYRAK CEYLAN, s. 66. Ayrıca bkz. *Holland v the Comissioners for Her Majesty Revenue and Customs and another* [2010] UKSC 51 (24.11.2010). Kararın ve konunun ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. DEVELİ AYVERDİ / ALBAYRAK CEYLAN, s. 73 vd.

¹⁹⁰ YANLI, s. 120.

¹⁹¹ Yabancı yönetim hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla hâkim kişinin sorumluluğuna gidilmesi yönünde bkz. YANLI, s. 119 vd.; ÖZTEK / MEMİŞ, s. 208; YÜKSEL, s. 273; SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 158-159; KAPLAN, s. 41.

¹⁹² YANLI, s. 185; ULUSOY, s. 390; KAPLAN, s. 42; TOPALOĞLU, s. 2089; GRIFFIN, Stephen: *Company Law Handbook*, 3. Baskı, The Law Society, London, 2013, s. 64. İngiltere'de bu durumun vurgulandığı bir karar için bkz. *Faiza Ben Hashem v Shayif* [2009] 1 FLR 115 (BIRDS, John / CLARK, Brayn and Others, *Boyle & Birds' Company Law*, 9. Baskı, Jordan Publishing, Bristol, 2014, s. 63).

¹⁹³ ULUSOY, s. 390.

kendi çıkarı için şirketin ticari sırlarını kullanması gösterilebilir¹⁹⁴. Nitekim böyle bir durumda dürüstlük kuralına aykırı bir davranışla hakkın açıkça kötüye kullanılması söz konusudur¹⁹⁵. Ancak üçüncü kişinin hâkimiyetin kötüye kullanıldığını bilerek şirketle işlem yapması durumunda üçüncü kişi, hakkını açıkça kötüye kullanmış olacağı için tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını talep edemez¹⁹⁶.

Yabancı yönetim hâlinde de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurmak için kanunda açıkça bir düzenlemenin olmaması gerektiğine dikkat edilmelidir. Bu doğrultuda TTK'nin şirketler topluluğuna ilişkin 195 ila 209'uncu maddelerine dikkat edilmeli ve sorumluluk, öncelikle bu hükümler çerçevesinde incelenmelidir¹⁹⁷. Örneğin söz konusu düzenlemelerde, hâkim şirketin bağlı şirketlerin haksız fiilleri sebebiyle sorumluluğuna ilişkin bir hüküm yer almadığı için bağlı şirketleri haksız fiillerinde kullanması suretiyle hâkim şirketin sorumluluktan kaçması hâlinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulabilir¹⁹⁸. Benzer şekilde söz konusu düzenlemeler her ne kadar hâkim şirketin sorumluluğuna gidebilmeye imkân tanısa da hâkim şirketin ortaklarının sorumluluğu için tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulması gerekmektedir¹⁹⁹.

4. Tek Ortaklı Şirketlerde Yabancı Yönetim

Tek ortağın hâkimiyetini kötüye kullanmasını ifade eden “yabancı yönetim” hâlinde de tüzel kişilik perdesi kaldırılabilir. Tek ortaklı şirkette payların tamamı bir ortağın elinde bulunduğu için şirketin hâkimiyetine de doğrudan o ortak sahip olabileceği gibi tek kişi ortağa hâkim olan başka bir gerçek veya tüzel kişinin bulunması gibi dolaylı olarak hâkimiyet de söz konusu olabilir²⁰⁰. Hemen ifade edilmelidir ki tek ortaklı şirketlerde de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için hâkimiyetin kötüye kullanılması şarttır²⁰¹. Aksinin kabulü hâlinde bir şirketin tek ortaklı olması durumunda sınırlı sorumluluk ilkesinden bahsedilemez. Diğer bir ifadeyle hâkimiyet, tek ortaklı şirketin yapısı gereği kendiliğinden ortaya çıkan bir durum olduğundan sırf hâkimiyetin varlığı nedeniyle ortağı sorumlu tutmak, ortağın şirket borçlarından dolayı sorumluluğunun kabul edilmesini doğurur²⁰². Böyle bir kabulün sonucu olarak sınırlı sorumluluk ilkesinin benimsendiği sermaye şirketlerinin tek ortaklı şekilde kurulması mümkün olmaz.

Hâkimiyetin bir kişinin elinde bulunması, bu gücün kötüye kullanılmasının tespiti bakımından önem taşımaktadır²⁰³. Eğer kötüye kullanım durumu söz konusuysa tüzel kişilik perdesi kaldırılarak tek ortak, şirket borçlarından sorumlu tutulabilir. Bununla birlikte şirketin başarısız bir şekilde yönetilmesi veya sonucu şirkete zarar veren kararların alınması hâllerinde olduğu gibi her durumda tüzel kişilik

¹⁹⁴ YANLI, s. 122-123.

¹⁹⁵ SAĞLAM, *Perdenin Aralanması*, s. 159.

¹⁹⁶ İsviçre Federal Mahkemesi'nin 08.06.1982 tarihli benzer yöndeki kararı için bkz. YILMAZ, Lerzan: “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Meselesi Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 251-253.

¹⁹⁷ ŞAHİN, s. 1655; KUŞ, s. 158-159; YILMAZ, s. 254; DOĞAN, s. 47; NARÇİN TOSUN, Zelal: “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2015, Cilt 10, Sayı 105, s. 95-97; HARSA, s. 201-202.

¹⁹⁸ GÜNAY, s. 172-173. Birleşik Krallık Temyiz Mahkemesince verilen bir kararda; hâkim ve bağlı şirket tarafından gerekli önlemlerin alınmaması sebebiyle bağlı şirketin çalışanının sağlığının bozulması üzerine hâkim şirkete karşı açılan davada, hâkim şirketin de sorumluluğunun söz konusu olabileceği kabul edilmiştir. Söz konusu karar, bu yönüyle, hâkim şirketin bağlı şirketin haksız fiillerinden sorumlu tutulabileceğine dair örnek teşkil etmektedir. Bkz. *Chandler v Cape Plc* [2012] EWCA Civ 525 (25.04.2012). İlgili kısım için bkz. Paragraf 80 (<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2012/525.html>, ET: 10.09.2023). Karara ilişkin ayrıca bkz. DIGNAM / LOWRY, N. 3.42, s. 43-44. Yeni tarihli bir ilk derece mahkemesi kararında da TTK'nin şirketler topluluğu hükümlerine de yer veren gerekçeyle birlikte hâkim şirketin sorumluluğuna tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla gidilmiştir. İstanbul 16. ATM, T. 16.02.2023, E. 2017/102, K. 2023/60 (Lexpera).

¹⁹⁹ GÜNAY, s. 172.

²⁰⁰ ULUSOY, s. 389.

²⁰¹ Ortaklıklar topluluğu açısından aynı yönde bkz. TEKİNALP, *Yeni Hukuk*, N. 27-20. Konu hakkında Alman Federal Mahkemesi kararına ilişkin bkz. YANLI, s. 186-187, dn. 831.

²⁰² YANLI, s. 186-187; TOPALOĞLU, s. 2089.

²⁰³ Fransız hukuku bakımından bu yönde bkz. ŞEHİRALİ ÇELİK, s. 200.

perdesinin kaldırılarak ortağın sorumluluğunun meydana gelmeyeceğinin altını çizmek gerekir²⁰⁴. Bu kapsamda tek ortağın sorumlu tutulabilmesi için hâkimiyeti, bilinçli şekilde kötüye kullanması gerekmektedir. Örneğin şirketin faaliyetlerinin devamı için gerekli olan taşınmazların elden çıkarılması, şirket çalışanlarının büyük çoğunluğunun sözleşmesinin feshedilmesi, faaliyetlerin durdurulması veya yavaşlatılması, şirketin mallarını düşük bedelle satın alınması veya şirkete fahiş bedelle mal satılması gibi²⁰⁵ şirket malvarlığındaki kötü niyetli eksiltmeler, faaliyet konusu ve malvarlığı ile orantısız şekilde risk alınması gibi durumlarda hâkimiyetin bilinçli şekilde kötüye kullanıldığından bahsedilebilir²⁰⁶. Dolayısıyla tek ortaklı şirkette kötüye kullanım durumunun varlığı, somut olayın özelliklerine göre tespit edilmeli²⁰⁷ ve şirkete tek ortağın hâkim olması, kendiliğinden tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yol açmamalıdır²⁰⁸.

SONUÇ

Küreselleşme ve uluslararası rekabetin bir sonucu olarak birçok hukuk sistemi tarafından kabul edilen tek ortaklı şirketlerde de sermaye şirketi olmanın bir sonucu olan ayrılık ve sınırlı sorumluluk ilkeleri geçerlidir. Şirketin tek ortağı ile şirket tüzel kişiliği farklı kişiler olup ortağın borcundan şirket sorumlu tutulamayacağı gibi şirketin borcu nedeniyle de ortağın sorumluluğuna gidilmesi kural olarak mümkün değildir. Bununla birlikte tek kişiden oluşan bir şirkette iç denetimin çok ortaklı şirketlere göre güç olması gibi şirket üzerindeki hâkimiyetin kolaylıkla kötüye kullanılabilmesi alacaklıların taşıdığı riski çoğaltabileceği için alacaklıların korunmasını sağlamak amacıyla şirketin borçlarından dolayı tek ortağın veya ortağın borçlarından dolayı şirketin sorumluluğuna gidilmesine yarayan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gibi alternatif yollar önem kazanmaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, tek ortaklı şirketlerin kanunen geçerlilik kazanmasının altında yatan bir sebep olup tek ortaklı şirketlere yönelik endişeleri de azaltmıştır. Bununla birlikte bu yol, tek ortaklı şirketlere münhasır olmayıp birden fazla ortağı olan şirketlerde de uygulanan bir çaredir.

Son yıllarda gerek yabancı gerek Türk öğreti ve uygulamasında tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının sınırlı ve istisnai bir yol olduğu vurgulanmış ve başkaca bir alternatifin bulunmadığı durumlarda son çare olarak uygulanması gerektiği benimsenmiştir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının çeşitli hâllerde ortaya çıkabileceği kabul edilmişse de geçmiş yıllardan günümüze kadar öz kaynak yetersizliği, malvarlıklarının veya alanların birbirine karışması ve yabancı yönetim hâlleri olmak üzere başlıca üç sebep üzerinde durulmaktadır.

Şirketin mali durumunun ticari faaliyetlerini karşılamaya elverişli olmadığını ifade eden öz kaynak yetersizliği hâlinde, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidilip gidilemeyeceği öğretide tartışmalıdır. Genel kabul gören görüşe göre; öz kaynak yetersizliği hâli başlı başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Öz kaynak yetersizliği hâli, tek ortaklı şirketlerde de diğer şirketlerle aynı ölçüde tehlike arz etmektedir. Bununla birlikte tek ortaklı şirketlerde sermayenin korunmasına yönelik hükümler diğer şirketlerle aynı şekilde benimsenmiş ve kanun koyucu tek ortaklı şirketlere yönelik özel ek düzenlemeler yapma gereği duymamıştır. Tek ortaklı şirketin kötüye kullanıma elverişli yapısı gereği daha yüksek asgari sermaye miktarının kabul edilmesi gibi alacaklıları

²⁰⁴ GÖGER, s. 195. Kötü yönetimin ortaklara hatta tek ortağa müdahale etmek için yeterli sebep olmadığı yönünde bkz. FASTERICH, s. 34.

²⁰⁵ ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 112.

²⁰⁶ GÖGER, s. 195.

²⁰⁷ ÇAMOĞLU, *Alacaklıların Korunması*, s. 113.

²⁰⁸ Şirkete hâkimiyetin tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yol açmayacağına ilişkin kabul, New York Eyalet Mahkemesi kararlarında da göze çarpmaktadır. Eyalet Mahkemesi, 2010 yılında verdiği bir kararda, şirketin tek ortağının da aralarında bulunduğu davalıların şirket üzerinde tam kontrol ve hâkimiyetinin olduğunu tespit etmiş, davalıların yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmak amacıyla şirketi kullandıkları sonucuna ulaşarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar vermiştir. Bkz. United States District Court S.D. New York, *Motorola Credit ve Nokia v. Kemal Uzan* vd., No. 02 Civ. 0666 JSR, 27.09.2010. Kararın çevirisi ve incelemesi için bkz. ÇİÇEKLİ, Bülent: "Birleşik Devletler New York Güney Bölgesi Mahkemesi'nin Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasına İlişkin 27 Eylül 2010 Tarihli Kararının Tercümesi ve Yorumu", *Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, 2012, Cilt 1, Sayı 2, s. 209 vd.

koruyan ek kanuni düzenlemeler yapılmadığı sürece tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolu, uygulamada önem kazanmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce öz kaynak yetersizliği hâlinde mahkemeler tarafından tüzel kişilik perdesinin kaldırılıp kaldırılmayacağı değerlendirilirken şirketin ortaklık yapısı da mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Malvarlıklarının ve alanların karışması durumunda, ortağın kendisi en başta ayrılık ilkesini ihlâl etmekte ve şirketle bir bütünmüş gibi davranmaktadır. Sonradan ise şirketin ayrı tüzel kişiliğinin bulunduğunu ve sınırlı sorumluluk ilkesi gereğince kendisinin sorumlu olmadığını öne sürmektedir. Dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eden bu durumda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla ortağın sorumluluğuna başvurulabilmelidir. Bununla birlikte; malvarlıklarının ve alanların karışması, tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yeterli sayılmamakta ayrıca kötüye kullanımın da varlığı aranmaktadır. Kanaatimizce bu duruma tek ortaklı şirketler bakımından farklı yaklaşılmalıdır. Tek ortaklı bir şirket ile ortağın malvarlıklarının ve alanların birbirine karışmasını ispat eden kişi ayrıca tüzel kişiliğin kötüye kullanıldığını da ispatlamak zorunda bırakılmamalı, tüzel kişiliğin kötüye kullanılmadığı tek ortak veya şirket tarafından ispat edilmelidir. Böyle bir kabul neticesinde kanaatimizce şirketin tek ortağına ticari hayatta temkinli davranma yükümlülüğü yüklenmiş olacak ve tek ortak ile şirketin malvarlıklarının veya alanların birbirine karıştırılmasının önüne geçilebilecektir.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi kabul edilen son hâl, şirketin kendisine yabancı olan çıkarlar doğrultusunda yönetilmesini ifade eden yabancı yönetim durumudur. Yabancı yönetimin meydana gelebilmesi için şirketin yönetimi üzerinde bir veya birden fazla kişinin hâkimiyetinin söz konusu olduğu bağımlılık ilişkisinin varlığı gerekmektedir. Hâkim ortak, şirket üzerindeki etki ve hâkimiyetini, şirketin menfaatine aykırı çıkarlar doğrultusunda kullandığında; alacaklarına, şirket malvarlığına başvurarak kavuşamayan alacaklılar, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluyla hâkim ortağın sorumluluğuna gidebilmelidir. Bununla birlikte tek ortaklı şirketlerde hâkimiyet ve bağımlılık ilişkisi kolayca ortaya çıkabileceği için tek ortağın, kendi çıkarları veya üçüncü bir kişinin çıkarları doğrultusunda hareket edip etmediği titizlikle araştırılmalı, hâkimiyetin kötüye kullanıldığı hâllerle sınırlı olmak üzere tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına başvurulmalıdır.

Tek ortaklı şirketlerde tüzel kişilik perdesi kaldırılıp ortağın sorumluluğuna gidilirken kanun koyucunun sınırlı sorumluluk ilkesini üstün tutan ve tek ortaklı şirkete izin veren iradesi de göz önünde bulundurulmalı, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının istisnai bir yol olduğu unutulmamalıdır. Aksi takdirde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, âdeta Demokles'in kılıcı gibi yatırımcıların tepesinde bir tehdit oluşturacak ve özellikle küçük yatırımcıları sermaye şirketlerine yatırım yapmaktan ve tek ortaklı şirket kurmaktan caydırabileceği gibi tek ortaklı şirketlerin kabul edilmiş amacına aykırı olarak saman adamlara başvurulmasına da yol açabilecektir. Tek ortaklı şirketlerde, şirketin ve ortağın menfaatleri ile alacaklıların korunması arasındaki dengenin tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna ilişkin gelişecek içtihatlarla sağlanabileceği düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- AKYOL, Şener: *Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı*, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.
- ALKANAT, Saadet Ece: *Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasının Yargıtay Kararları Işığında İncelenmesi*, Platon Plus Yayınları, İstanbul, 2022.
- ARKAN, Sabih: "Lifting the Corporate Veil in Turkish Company Law (An Overview)", *Prof. Dr. Metin Günday Armağanı Cilt I*, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 2020, s. 139-143.
- ATABEK, Reşat: "Tek Ortaklı Şirket", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 1987, Cilt 14, Sayı 1, s. 23-35.
- AYAN, Özge: "Tek Kişilik Şirketlerin Uygulamaya Yansımaları", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 23, Sayı 3, s. 25-51.
- AYDOĞAN, Fatih: "Tek Kişi Ortaklığı", (Ed.) KAYA, Arslan / ENGİN, Baki İlkay / PASLI, Ali / AŞIKOĞLU, Şehriban İpek / OĞUZ, Elif: *Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk*, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 271-280 (Avrupa Birliği Hukukuna Uyum).
- AYDOĞAN, Fatih: *Tek Kişi Ortaklığı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012 (Tek Kişi).
- BAHTİYAR, Mehmet: *Ortaklıklar Hukuku*, 15. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- BIRDS, John / CLARK, Brayn and Others: *Boyle & Birds' Company Law*, 9. Baskı, Jordan Publishing, Bristol, 2014.
- BOZKURT, Tamer: *Şirketler Hukuku*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- ÇAMOĞLU, Ersin: "Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2016, Cilt 32, Sayı 2, s. 5-17 (Perdenin Kaldırılması).
- ÇAMOĞLU, Ersin: *Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Aktif Korunması (1969 Tarihli Teksirinden Tıpkı Basım)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022 (Alacaklıların Korunması).
- ÇEVİK, Kemal: "Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket/Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme", *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, s. 37-55.
- ÇİÇEKLİ, Bülent: "Birleşik Devletler New York Güney Bölgesi Mahkemesi'nin Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasına İlişkin 27 Eylül 2010 Tarihli Kararının Tercümesi ve Yorumu", *Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, 2012, Cilt 1, Sayı 2, s. 209-220.
- DEVELİ AYVERDİ, Emine / ALBAYRAK CEYLAN, Nazlı: "Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyesinin Tüzel Kişilik Perdesinin Arkasına Saklanması: İngiliz Yüksek Mahkemesinin 2010 UKSC 51 Sayılı Kararı Çerçevesinde Bir İnceleme", *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 10, Sayı 1, s. 47-79.
- DIGNAM, Alan / LOWRY, John: *Company Law*, 11. Baskı, Oxford University Press, Oxford, 2020.
- DOĞAN, Özgür: "Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması", *Konya Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 1, Sayı 1, s. 37-55.
- DURAL, Mustafa: "Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması (Ya Da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması)", *Sermaye Piyasası Kurulu 15. Yıl Sempozyumu*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 1998, s. 97-107.
- EROĞLU, Muzaffer: "Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirketler", *Legal Hukuk Dergisi*, 2008, Cilt 6, Sayı 64, s. 1253-1268.
- ERYİĞİT, Harun: *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Ortaklıklarda Sermayenin Korunması İlkeleri*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- ESEN, Emre: *Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- FASTRICH, Lorenz: "Tek Ortaklı Anonim Şirketler ve Alman Hisse Hukukunda Yeni Gelişmeler", *Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Sermaye Şirketleri Reformu (Seminer: 07.06.2007)*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2007, s. 20-40.
- FRENCH, Derek / MAYSON, Stephen W. / RYAN, Christopher L.: *Mayson, French & Ryan on Company Law*, 31. Baskı, Oxford University Press, Oxford, 2014-2015.
- GÖGER, Yunus Emre: *Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

- GRIFFIN, Stephen: *Company Law Handbook*, 3. Baskı, The Law Society, London, 2013.
- GÜL, Hilal: “Yüksek Mahkeme Kararları Işığında Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 91, Sayı 6, s. 203-215.
- GÜNAY, Sena Nur: *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.
- GÜNER, Temel: *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- GÜRBÜZ USLUEL, Aslı E.: “Considerations on the Economic Effect of the New Turkish Commercial Code Provisions Regarding Single Member Companies”, *European Journal of Law and Economics*, 2016, Cilt 42, Sayı 1, s. 25-43.
- HAMILTON, Robert W. / MACEY, Jonathan R. / MOLL, Douglas K.: *Cases and Materials on Corporations Including Partnerships and Limited Liability Companies*, 11. Baskı, West Publishing, USA, 2010.
- HANNIGAN, Brenda: “Wedded to Salomon: Evasion, Concealment and Confusion on Piercing the Veil of the One-Man Company”, *Irish Jurist*, 2013, Cilt 50, s. 11-39.
- HARSA, Tulu: *Şirketler Topluluklarında Tek Elden Yönetim ve Hakim Şirketin Tek Elden Yönetimden Kaynaklanan Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.
- HIRSCH, Ernst: *Ticaret Hukuku Dersleri*, 3. Baskı, Hak Kitabevi, İstanbul, 1948.
- İYİGÜN, Serdar: “Şirketler Topluluğu ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İlkesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2015, Cilt 13, Sayı 145, s. 109-156.
- JACINTO, Joaquin B.: “Beyond the Veil, Inc.: Assessing the Viability of the One Person Corporation as Tool for Estate Planning”, *Philippine Law Journal*, 2022, Cilt 95, Sayı 2, s. 424-455.
- KAPLAN, İbrahim: “Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2009, Cilt 25, Sayı 4, s. 37-46.
- KENDİGELEN, Abuzer: “Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İçticaret 1995/1 Sayılı “Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”inin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, Cilt 55, Sayı 1-2, s. 297-334.
- KERVANKIRAN, Emrullah: “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi'nin Kaldırılması”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2007, Cilt 11, Sayı 3-4, s. 453-472.
- KESİK CANBULUT, Büşra: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2020, Cilt 18, Sayı 212, s. 3703-3715.
- KIRCA, İsmail / ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal / MANAVGAT, Çağlar: *Anonim Şirketler Hukuku*, Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013.
- KUŞ, Ulaş Baran: *Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- KÜTÜKÇÜ, Doğan: “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 2009, Sayı 63-64, s. 105-126.
- MOROĞLU, Erdoğan: *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler*, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- MUJH, Edwin C.: “Piercing the Corporate Veil as a Remedy of Last Resort after *Prest v Petrodel Resources Ltd: Inching Towards Abolition?*”, *Company Lawyer*, 2016, Cilt 37, Sayı 2, s. 39-71.
- NARÇİN TOSUN, Zela: “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2015, Cilt 10, Sayı 105, s. 89-103.
- NICHOLLS, Christopher C.: “Piercing the Corporate Veil and the “Pure Form” of the Corporation as Financial Innovation”, *Canadian Business Law Journal*, 2008, Cilt 46, s. 233-268.
- OCAKTAN, Hasan: *Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk İlkesi Karşısında Şirket Alacaklılarının Korunması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000.
- ODAMAN, Serkan: “Yargıtay Kararları Işığında İşçinin Aynı İşverenin İşyerlerinde Aralıklı Çalışması Durumunda Kıdem Tazminatının Hesaplanması”, *Kamu-İş Dergisi*, 2000, Cilt 5, Sayı 4, s. 151-159.

- OKAN, Neval: “Avrupa Birliği’nde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar (Single-Member Private Limited Companies)”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2002, Sayı 1, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, s. 514-526.
- OTTOLENGHI, Smadar: “From Peeping Behind the Corporate Veil, to Ignoring it Completely”, *The Modern Law Review*, 1990, Cilt 53, Sayı 3, s. 338-353.
- ÖZKURT, Ayşegül: *Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- ÖZTEK, Selçuk / MEMİŞ, Tekin: “Şirketler Hukuku ve İcra ve İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hakim Ortağa Karşı Korunması”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 195-216.
- POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin: *Ortaklıklar Hukuku I*, 15. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.
- PULAŞLI, Hasan: *Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I*, 4. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2022.
- SAĞLAM, İpek: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 153-161 (Perdenin Aralanması).
- SAĞLAM, İpek: *Tüzel Kişilik Örtüsünün Aralanması (Amerikan ve İngiliz Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995 (Örtünün Aralanması).
- SAYIN, Hediye: *Tek Kişili Ortaklık*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2008.
- SCHALL, Alexander: “The New Law of Piercing the Corporate Veil in the UK”, *European Company and Financial Law Review*, 2016, Cilt 13, Sayı 4, s. 549-574.
- SOLAK, Ekrem: “İngiliz Şirketler Hukukunda Prest v. Petrodel Resources Ltd [2013] Kararı Sonrası Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, (Ed.) KARAGÖZ, Havva / ÖZCANLI, F. Beril / PALANDUZ, Seda: *Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 651-660.
- SPERANZIN, Marco: “Piercing the Corporate Veil in Italian Company and Banking Law”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 163-171.
- SPOTORNO, Agustin Ricardo: “Piercing the Corporate Veil in the UK: The Never-Ending Mess”, *Business Law Review*, 2018, Cilt 39, Sayı 4, s. 102-109.
- ŞAHİN, Ayşe: “Yargı Kararlarında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Yoluyla İlişkili Şirketin Sorumlu Kılınması”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2022, Cilt 20, Sayı 233, s. 1603-1662.
- ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal: “Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2007, Cilt 24, Sayı 1, s. 163-216.
- TAN, Cheng Han / WANG, Jiangyu / HOFMANN, Christian: “Piercing the Corporate Veil: Historical, Theoretical & Comparative Perspectives”, *Berkeley Business Law Journal*, 2019, Cilt 16, Sayı 1, s. 140-204.
- TEKİL, Fahiman: *Anonim Şirketler Hukuku*, 2. Baskı, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998.
- TEKİNALP, Gülören / TEKİNALP, Ünal: “Perdeyi Kaldırma Teorisi”, *Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1995, s. 387-404.
- TEKİNALP, Ünal: *Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri*, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1979 (Bilanço).
- TEKİNALP, Ünal: *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020 (Yeni Hukuk).
- TOPALOĞLU, Mustafa: “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Cilt II*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 2083-2103.
- ULUSOY, Erol: “Şirketler ve Bankacılık Hukukunda Kapsama Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 351-405.

- UPADHYAY, Nupur: “Piercing the Corporate Veil: An Analysis of Lord Sumption's Attempt to Avail a Troubled Doctrine”, *Auckland University Law Review*, 2015, Cilt 21, s. 114-141.
- YANLI, Veliye: *Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- YARAR, Ali İhsan: *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Tek Kişilik Şirket*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- YILMAZ, Lerzan: “Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Meselesi Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 233-256.
- YURDAKUL, Berk Arda: *Şirketlerde Organik Bağ ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- YÜKSEL, Kemalettin: “Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Örtünün Aralanması”, (Ed.) ULUSOY, Erol: *I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 261-276.